

III RIIGIKOGU

2. istungjärk. **Protokoll nr. 33 (23).**

1926. a.

III Riigikogu koosolek 17. detsembril 1926. a. kell 10.

Kokku on tulnud 93 Riigikogu liiget.

Valitsuse loosis: Riigivanem **J. Teemant**, välisminister **Fr. Akel**, teedeminister **A. Kerem**, kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**, töö-hoolekandeminister **O. Tief**, kohtuminister **J. Sepp**, sõjaminister **J. Soots**, haridusminister **J. Lattik**.

Päevakord:

1. Avalikkude algkoolide seaduse osalise muutmise seadus — Riigikogu liikmete **A. Kohvri** ja **R. Vreeman**'i ettepanek.

2. Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse muutmise seadus — II lugemisel.

3. Riigiteenistusest vabastamise puhul palga edasimaksmise seadus — II lugemisel.

4. Teedeministeeriumi 1927./28. aasta eelarve arvel teede ja sildade korrashoiu tööde lepingute sõlmimise seadus — II lugemisel.

5. Riigi 1926./27. a. lisaelarve nr. 2 — II lugemisel.

6. Hoolekande seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

7. Petseri ja Narva-taguste maade kinnisvarade kinnistamise seadus — II lugemisel.

8. Maaseaduse §§ 15., 20., 22. ja 23. muutmise seadus — III lugemisel.

9. Riigi trükikoja põhimääruste muutmise seadus — III lugemisel.

10. Kroonu hangete ja töövõtete seaduse täiendamise seadus — III lugemisel.

Koosolekut juhatab abiesimees **M. Martna**.

Sekretäri kohal abisekretär **O. Liigand**.

Koosolek algab kell 10.15 min.

Juhataja **M. Martna**: Avan Riigikogu koosoleku. Päevakord on Riigikogu poolt kindlaks määratud.

1. Avalikkude algkoolide seaduse osalise muutmise seadus — **A. Kohvri** ja **R. Vreeman**'i ettepanek.

A. Kohver (põl): Teen ettepaneku, anda käesolev seaduseelnõu hariduskomisjonile, sest need põhjused ja asjaolud, mida seaduseelnõu ette näeb, nõuavad lähemat ja põhjalikumat kaalumist. Tegelikus

elus on raske teostada ja võimatu läbi viia, et 7-aastastele lastele maal üldiselt algkoolides käimine sunduslikuks tehtaks, siin on muudatus tarvilik.

Teiselt poolt — maksev seadus määrab kindlaks õppetöö kestuse vähemalt 35 nädalat aastas. Kui meie vaatleme trahvimise statistikat, siis näeme, et oktoobrikuudel puudub koolides üle 20% õpilastest, ja selle tagajärjel langeb 17—20% lastevanematest trahvi alla, mille tõttu kodu ja kooli vahelt kaob sõbralik vahekord. (**L. Johanson**, stp: Puhha kogupõllumeeste ässitus!) Trahvimised sünnivad kohtukorras. (**O. Gustavson**, stp: Mis moodi Teie siis tahate maal 30 nädalaga seda läbi võtta, mis linnas 35 nädalaga?)

Tulevikus kavatsetakse maksuma panna nimelt 1930. aastaks — 6-aastane algkool. Teen ettepaneku, anda seaduseelnõu hariduskomisjonile.

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

2. Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Sulg** (loeb): Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse muutmise seadus.

B. Eilman (stp): Käesoleva seaduse I lugemisel kandsin ette soovi, et käesolevasse seaduseelnõusse võetaks ka riigitöölised. Et riigitöölised võimaldada pühade ja talve tuleku tõttu ühekordset palgalisa, teen ettepaneku, seaduse pealkiri vastavalt muuta: „Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse muutmise ja riigitöölise ühekordse palgalisa seadus.“

Töö-hoolekandeminister **O. Tief**: See pealkiri, mis ette pandi eelkõneleja poolt, on vastuvõetav, kuid minule näib, et parem oleks järgmine redaktsioon: „Riigiametnikkude, -teenijate ja -töölise pühade lisatasu seadus.“ See pealkiri ütleb paremini seaduse sisu.

Juhataja **M. Martna**: Töö-hoolekandeminister härra Tief'ilt on ettepanek, käes-

oleva seaduseelnõu pealkirjaks võtta „Riigiametnikkude, -teenijate ja -töölise pühade lisatasu seadus.“

Rkl. Eilman'ilt on ettepanek, võtta seaduseelnõu pealkirjaks „Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse muutmise ja riigitöölise ühekordse palgalisa seadus.“

B. Eilman (stp), kohalt: Võtan oma ettepaneku tagasi.

Juhataja **M. Martna**: Asun tööhoolekandeministri ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on pealkiri vastu võetud tööhoolekandeministri poolt ette pandud kujul.

Aruandja **E. Sulg** (loeb):

Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse § 3. lit. a. („R. T.“ nr. 1/2 — 1923. a.) muudetakse ja täiendatakse järgmiselt: kevade- ja jõulupühiks kummagil korral ühekordne lisatasu poole kuupalga suuruses Vabariigi Valitsuse poolt määratud tähtpäeval kõigile riigiametnikkudele ja -teenijatele, kes tähendatud päeval riigiteenistuses seisavad.

Märkus. Käesolev seadus on maksev ka 1926. a. jõulupühade lisapalga suhtes.

B. Eilman (stp): Vastavalt seaduse pealkirjale panen ette, seaduses olev märkus nimetada märkus esimeseks ja juurde võtta märkus teine järgmises redaktsioonis: „Märkus 2. Kõigile riigiasutuste ja -ettevõtete töölisele määratakse 1926. aasta jõulupühiks ühekordse palgalisana 4.000 marka ja neile, kes on õigustatud saada perekonna-abiraha, lisaks perekonna-abiraha ühe kuu määral, mis tuleb väljamaksmisele 18. detsembrist alates.“

Nimetatud kulude katteks avatakse riigikeskasutustele rahaministri poolt tarvilikul määral eelkrediit. Riigi ettevõtted, mis oma põhikirjade, samuti ka erieelarvete põhjal töötavad, katavad sellekohased kulud oma operatsiooni-summadest.“

Töö-hoolekandeminister **O. Tief**: Minu ettepanek ei lähe sisuliselt lahku härra Eilman'i ettepanekust. Ma teen ettepaneku, see osa, mis rahaasjanduse komisjoni poolt ette pandud, võtta seaduse I osaks, ja II osasse võtta järgmine tekst:

„§ 2. Kõigile riigiasutuste ja -ettevõtete töölisele, kes 1926. aasta jooksul 20. detsembriks 6 kuud riigiasutuste või -ettevõtete teenistuses olnud, määratakse ühekordse palgalisana: 2.000 marka neile, kes ei ole õigus-

tatud saada perekonna-abiraha, ja 2.500 marka neile, kes on õigustatud saada perekonna-abiraha.“

§ 3. Belmises paragrahvis nimetatud kulude katteks avatakse riigi-keskasutustele riigi 1926./27. a. lisaclarve nr. 3. järgi tarvilikud krediidid, kuna väljamaksmisel kaetakse kulud vabast töölise palgakrediitidest.

Riigi ettevõtted, mis töötavad erieelarvete põhjal, katavad palgalisaga ühenduses olevad kulud oma operatsiooni-summadest.

§ 4. See seadus ei ole maksev oma põhikirja alusel töötavate ja põllumajanduslikkude ettevõtete kohta.

§ 5. Käesolev seadus hakkab maksma tema vastuvõtmisega.“

Sisuliselt on see ettepanek sama, mis läinud aastal vastu võeti, ja selle süsteemi järgi on võimalik neid osasid, mis sisuliselt lahku lähevad, täiesti ühendada.

Juhataja **M. Martna**: Rkl. Eilman'ilt on ettepanek, märkus, mis ette loeti, nimetada „märkus 1-ks“ ja juurde lisada uus „märkus 2“.

Härra töö-hoolekandeministrilt on ettepanek, — tähendatud seaduseelnõu täiendada nelja uue paragrahviga. Aruandja poolt ette loetud osa nimetada seaduse esimeseks paragrahviks ja esimeseks osaks ning juurde lisada §§ 2, 3, 4 ja 5, lugedes neid seaduse teiseks osaks.

Asun rkl. Eilman'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 23 häält, vastu 38 häält, seega tagasi lükatud.

Asun töö-hoolekandeminister härra Tief'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 41 häält, vastu 8 häält, seega on ettepanek vastu võetud.

Asun seaduseelnõu teksti — § 1 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1 vastu võetud.

Aruandja **E. Sulg** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega töö-hoolekandeministri poolt ette pandud §§ 2—5.

§ 2. Kõigile riigiasutuste ja -ettevõtete töölisele, kes 1926. aasta jooksul 20. detsembriks 6 kuud riigiasutuste või -ettevõtete teenistuses olnud, määratakse ühekordse palgalisana: 2000 marka neile, kes ei ole õigustatud saada perekonna-abiraha, ja 2.500 marka neile, kes on õigustatud saada perekonna-abiraha.

§ 3. Belmises paragrahvis nimetatud kulude katteks avatakse riigi-keskasutustele riigi

1926./27. a. lisaeelarve nr. 3. järgi tarvilikud krediidid, kuna väljamaksmisel kaetakse kulud vabatest tööliste palgakrediitidest.

Riigi ettevõtted, mis töötavad erieelarvete põhjal, katavad palgalisaga ühenduses olevad kulud oma operatsiooni-summadest.

§ 4. See seadus ei ole maksev oma põhikirja alusel töötavate ja põllumajanduslikkude ettevõtete kohta.

§ 5. Käesolev seadus hakkab maksuma tema vastuvõtmisega.

3. Riigiteenistusest vabastamise puhul palga edasimaksmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Sulg** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—4.

Riigiteenistusest vabastamise puhul palga edasimaksmise seadus.

§ 1. Kõik riigiametnikud ja -teenijad, kes alates 31. augustist 1926. a. koosseisude vähendamise tõttu teenistusest vabastatud, saavad oma endise koha järgi kolme kuu jooksul, vabastamise päevast arvates, edasi palka selles suuruses, nagu endise koha tarvis oli seatud riigiteenija teenistusest vabastamise ajal.

Riigiametnikud ja -teenijad, kes vabariigi riigiteenistuses olnud kaks või rohkem aastat, saavad peale selle järgmise kolme kuu jooksul edasi pool palka.

Astub aga vabastatu eelmistes lõigetes tähendatud aja jooksul uuesti riigiteenistusse samapalgalisele või kõrgemapalgalisele kohale, siis kaotab ta õiguse nimetatud palka edasi saada endise koha järgi teenistusse astumise päevast arvates. Saab ta aga uuel kohal vähem palka, kui eelmiste lõigete järgi maksetav palk või pool palka, siis maksetakse temale endise teenistuskoha järgi vahe vastavalt eelpool nimetatud kuude jooksul.

Märkus. Välismaal teenistuses olevatele riigiametnikkudele ja -teenijatele käesolevas paragrahvis nimetatud tasu maksmisel võetakse aluseks vastava teenistusastme palk siseriigis. Vastava teenistusastme määrab kindlaks Vabariigi Valitsus.

§ 2. Käesoleva seaduse alusel makstakse kolme kuu jooksul palka edasi ametist vabastatud Riigivanemale, ministritele ja riigikontrollörile.

§ 3. Teenistusest vabastatud riigiametniku või -teenija surma korral makstakse § 1. esimeses ja teises lõikes ning § 2. nimetatud palk kadunu ülalpidamisel olnud abikaasale, lastele ja ülenevatele sugulastele võrdsetes osades.

§ 4. Käesoleva seaduse jõusseastumisega kaotab maksvuse riigiteenistusest vabastamise korral palga edasimaksmise seadus („R. T.“ nr. 51/52 — 1924. a.).

4. Teedeministeeriumi 1927./28. aasta eelarve arvel teede ja sildade korrashoiu tööde lepingute sõlmimise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Sulg** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, § 1 ja § 2.

Teedeministeeriumi 1927./28. aasta eelarve arvel teede ja sildade korrashoiu tööde lepingute sõlmimise seadus.

§ 1. Lubada kuni riigi 1927./28. a. eelarve maksmahakkamiseni teedeministeeriumi 1927./28. a. eelarve-ettepanekus ettenähtud teede ja sildade korrashoiu tööde alal lepinguid sõlmida summas kuni Mk. 130.000.000.—

§ 2. Käesolev seadus hakkab maksuma tema avaldamisega „Riigi Teatajas“.

Aruandja **E. Sulg**: Ühtlasi esitab rahaasjanduse komisjon Riigikogule vastuvõtmiseks järgmise sooviavalduse: „Riigikogu avaldab soovi, et Vabariigi Valitsus välja töötaks seaduseelnõu, mille põhjal teedeministeeriumil oleks õigus teede ja sildade korrashoiu tööde ettevalmistamise otstarbel määrata kindlaks nende tööde kavad juba eelmisel aastal järgneva eelarve-aasta eelarves ettenähtud krediitide arvel.“

Riigi 1926./27. a. lisaeelarve nr. 2 — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, vähendamise osas rahaministeeriumi erakorralised kulud, suurendamise osas Riigikogu, Riigivanema ja riigikantselei, riigikontrolli, rahaministeeriumi, kaubandus-tööstusministeeriumi, haridusministeeriumi, kohtuministeeriumi, siseministeeriumi, sõjaministeeriumi, põllutööstusministeeriumi, teedeministeeriumi, välisministeeriumi ja töö-koolekandeministeeriumi korralised kulud, riigi võlad ning Riigivanema ja riigikantselei erakorralised kulud.

Riigi 1926./27. aasta lisaeelarve nr. 2.

I osa.

Vähendamise.

Erakorralised kulud.
B. Operatsiooni fondid.

Rahaministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 4. Lääne maakonna gümnaasiumi ehitamine.	7.000.000.—
Kokku rahaministeerium	<u>7.000.000.—</u>
Kokku B. — Operatsiooni fondid	<u>7.000.000.—</u>
Kokku kulude vähendamine	<u>7.000.000.—</u>

II osa.

Suurendamine.

Korralised kulud.

Riigikogu.

Peatükk II.

Kantselei.

§ 1. Palgad	124.300.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	70.000.—
§ 9. Majapidamine	14.100.—
§ 10. Sõidukulud	2.800.—
Kantselei	<u>211.200.—</u>
Riigikogu	<u>211.200.—</u>

Riigivanem ja riigikantselei.

I jagu.

Peatükk I.

Riigivanem.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	19.600.—
§ 8. Kantseleikulud.	30.000.—
§ 10. Sõidukulud	75.000.—
§ 14. Hoonete remont	89.000.—
Riigivanem	<u>213.600.—</u>

II jagu.

Riigikantselei.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	59.600.—
§ 8. Kantseleikulud.	100.000.—
Riigikantselei	<u>159.600.—</u>

Peatükk III.

Riigiarhiiv.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	40.000.—
Riigiarhiiv	<u>40.000.—</u>

Peatükk IV.

Riigi statistika keskbüroo.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	54.000.—
Riigi statistika keskbüroo	<u>54.000.—</u>

Riigivanem ja riigikantselei	<u>467.200.—</u>
------------------------------	------------------

Riigikontroll.

§ 1. Palgad	1.042.600.—
§ 2. Ametsõidud	400.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	400.000.—
§ 8. Kantseleikulud.	60.000.—
§ 40. Kodifikatsioon ja kirjastamine	100.000.—
Riigikontroll	<u>2.002.600.—</u>

Rahaministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	97.200.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	50.000.—
§ 8. Kantseleikulud.	80.000.—
Keskasutus	<u>227.200.—</u>

Peatükk II.

Riigikassa.

§ 1. Palgad	255.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	64.400.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud.	100.000.—
§ 9. Majapidamine	7.400.—
§ 12. Vallasvara	40.000.—
§ 23. Väärtmärkide valmistamine	5.300.000.—
§ 90. Segakulud.	15.000.—
Riigikassa	<u>5.781.800.—</u>

Peatükk III.

Otsekoheste maksude peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	201.800.—
§ 2. Ametsõidud	100.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	95.000.—
§ 9. Majapidamine	35.000.—

Otsekoheste maksude peavalitsuse keskasutus	<u>431.800.—</u>
---	------------------

B. Riigi kinnisvarade maksuamet.

§ 1. Palgad	58.100.—
§ 2. Ametsõidud	15.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	16.600.—
Riigi kinnisvarade maksuamet	89.700.—

C. Iseäralise tulu- ja ärimaksu komitee.

§ 1. Palgad	26.800.—
§ 9. Majapidamine	1.700.—
Iseäralise tulu- ja ärimaksu komitee	28.500.—

D. Maksujaoskonnad.

§ 1. Palgad	640.000.—
§ 2. Ametsõidud	9.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	366.400.—
§ 8. Kantseleikulud	160.000.—
§ 9. Majapidamine	8.400.—
Maksujaoskonnad	1.183.800.—
Otsekoheste maksude peavalitsus	1.733.800.—

Peatükk IV.

Aktsiisi peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	162.600.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	36.000.—
§ 9. Majapidamine	8.500.—
Aktsiisi peavalitsuse keskasutus	207.100.—

B. Aktsiisi ringkonnad.

§ 1. Palgad	517.900.—
§ 2. Ametsõidud	581.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	398.400.—
§ 8. Kantseleikulud	67.400.—
§ 9. Majapidamine	44.900.—
Aktsiisi ringkonnad	1.609.600.—

C. Piirituse monopol.

§ 1. Palgad	130.000.—
§ 2. Ametsõidud	5.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	394.800.—
§ 8. Kantseleikulud	17.500.—
§ 9. Majapidamine	691.100.—
§ 11. Veokulud	2.700.—
§ 12. Vallasvara	125.000.—
§ 26. Piirituse monopoli erikulud	55.537.400.—
Piirituse monopol	56.903.500.—
Aktsiisi peavalitsus	58.720.200.—

Peatükk V.

Tolli peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 9. Majapidamine	1.700.—
Tolli peavalitsuse keskasutus	1.700.—

B. Tallinna peatolliamet.

§ 1. Palgad	811.000.—
§ 2. Ametsõidud	30.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	450.000.—
§ 9. Majapidamine	11.300.—
Tallinna peatolliamet	1.302.300.—

C. Tolliametid.

§ 1. Palgad	326.000.—
§ 2. Ametsõidud	30.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	230.000.—
Tolliametid	586.000.—
Tolli peavalitsus	1.890.000.—

Peatükk VI.

Kinnisvarade hindamise amet.

§ 1. Palgad	419.700.—
Kinnisvarade hindamise amet	419.700.—
Rahaministeerium	68.772.700.—

Kaubandus-tööstusministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	14.400.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	167.200.—
§ 8. Kantseleikulud	14.000.—
§ 9. Majapidamine	7.900.—
§ 14. Hoonete remont	200.000.—
§ 90. Segakulud	98.000.—
Keskasutus	501.500.—

Peatükk III.

Tööstusosakond.

§ 2. Ametsõidud	30.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	50.000.—
Tööstusosakond	80.000.—
Kaubandus-tööstusministeerium	581.500.—

Haridusministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	71.400.—
Keskasutus	71.400.—

Peatükk II.

Majandusosakond.

§ 1. Palgad	51.200.—
§ 2. Ametsõidud	30.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	150.000.—
§ 9. Majapidamine	15.800.—
Majandusosakond	247.000.—

Peatükk III.

Kooliosakond.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	61.100.—
Kooliosakonna keskasutus	61.100.—

B. Riigikoolid.

§ 1. Palgad	1.290.600.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	211.800.—
§ 8. Kantseleikulud	22.700.—
§ 9. Majapidamine	307.300.—
Riigikoolid	1.832.400.—

C. Avalikud ja erakoolid.

§ 1. Palgad	45.422.100.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	2.100.000.—
Avalikud ja erakoolid	47.522.100.—
Kooliosakond	49.415.600.—

Peatükk IV.

Teaduse- ja kunstiosakond.

B. Tartu ülikool.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	670.800.—
§ 9. Majapidamine	120.700.—
§ 15. Kultuuriline toetus	260.000.—
Tartu ülikool	1.051.500.—

C. Tallinna tehnikum.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	28.000.—
§ 9. Majapidamine	9.100.—
Tallinna tehnikum	37.100.—

D. Riigi keskarhiiv.

§ 1. Palgad	51.500.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	18.400.—
§ 9. Majapidamine	7.700.—
Riigi keskarhiiv	77.600.—
Teaduse- ja kunstiosakond	1.166.200.—

Peatükk V.

Rahvussekretärid.

§ 1. Palgad	18.000.—
Rahvussekretärid	18.000.—
Haridusministeerium	50.918.200.—

Kohtuministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	119.700.—
§ 8. Kantseleikulud	25.000.—
§ 9. Majapidamine	1.700.—
Keskasutus	146.400.—

Peatükk II.

Kohtud.

A. Riigikohus.

§ 1. Palgad	333.400.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	98.000.—
§ 8. Kantseleikulud	25.000.—
§ 9. Majapidamine	2.000.—
Riigikohus	458.400.—

B. Kohtupalat.

§ 1. Palgad	348.800.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	63.100.—
§ 41. Tunnistajate ja ekspertide tasu	156.900.—
Kohtupalat	568.800.—

C. Rahukogud.

§ 1. Palgad	2.859.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	1.034.700.—
§ 8. Kantseleikulud	807.000.—
§ 9. Majapidamine	169.500.—
§ 12. Vallasvara	394.000.—
§ 14. Hoonete remont	840.800.—
§ 41. Tunnistajate ja ekspertide tasu	3.931.000.—
Rahukogud	10.036.000.—
Kohtud	11.063.200.—

Peatükk III.

Prokuratuur.

§ 1. Palgad	548.500.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	218.300.—
Prokuratuur	766.800.—

Peatükk IV.

Vangimajad.

A. Vangimajad.

§ 1. Palgad	1.685.000.—
§ 2. Ametsõidud	35.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	1.931.000.—
§ 8. Kantsleikulud	62.400.—
Vangimajad	3.713.400.—

B. Harku alaealiste kurjategijate kolonii.

§ 1. Palgad	122.500.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	80.400.—

Harku alaealiste kurjategijate kolonii 202.900.—

Vangimajad 3.916.300.—

Kohtuministeerium 15.892.700.—

Siseministeerium.

Peatükk I.

Administratiiv-osakond.

§ 1. Palgad	281.600.—
§ 2. Ametsõidud	30.000.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	178.700.—
§ 9. Majapidamine	15.200.—
§ 10. Sõidukulud	2.300.—
§ 11. Veokulud	5.000.—
§ 12. Vallasvara	10.000.—
§ 14. Hoonete remont	55.000.—
§ 74. Rahvapargid ja -platsid	22.200.—
Administratiiv-osakond	600.000.—

Peatükk II.

Politsei osakond.

§ 1. Palgad	7.248.200.—
§ 2. Ametsõidud	1.250.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	3.946.800.—
§ 8. Kantsleikulud	3.375.500.—
§ 9. Majapidamine	89.800.—
§ 10. Sõidukulud	13.500.—
§ 11. Veokulud	1.840.400.—
§ 12. Vallasvara	160.000.—
§ 34. Hariduslikud kulud	180.000.—
§ 42. Vangide ülevõlpidamine	67.800.—
Politsei osakond	18.172.000.—

Peatükk III.

Piirivalve valitsus.

§ 1. Palgad	985.000.—
§ 9. Majapidamine	137.400.—
§ 42. Vangide ülevõlpidamine	3.000.—
Piirivalve valitsus	1.125.400.—

Siseministeerium 19.897.400.—

Sõjaministeerium.

§ 1. Palgad	15.134.900.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	6.159.300.—
§ 9. Majapidamine	2.200.000.—
§ 14. Hoonete remont	1.200.000.—
§ 53. Sisseseadmine ja asutamine	150.000.—
Sõjaministeerium	24.844.200.—

Põlluministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	6.800.—
§ 9. Majapidamine	14.500.—
§ 14. Hoonete remont	20.000.—
Keskasutus	41.300.—

Peatükk II.

Maakorralduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	3.483.100.—
§ 8. Kantsleikulud	834.000.—
Maakorralduse peavalitsuse keskasutus	4.317.100.—

B. Asutused kohtadel.

§ 1. Palgad	2.009.300.—
§ 2. Ametsõidud	114.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	189.500.—
§ 9. Majapidamine	228.000.—

Asutused kohtadel 2.540.800.—

Maakorralduse peavalitsus 6.857.900.—

Peatükk III.

Põllumajanduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	112.500.—
§ 8. Kantsleikulud	108.600.—
§ 9. Majapidamine	2.000.—
§ 15. Kultuuriline toetus	2.871.700.—

Põllumajanduse peavalitsuse keskasutus 3.094.800.—

B. Riigi seemnekontrolljaam.

§ 1. Palgad	19.600.—
§ 2. Ametsõidud	9.900.—
§ 8. Kantsleikulud	5.200.—
§ 9. Majapidamine	2.000.—

Riigi seemnekontrolljaam 36.700.—

C. Riigi põllutöökatsejaam.

§ 1. Palgad	12.600.—
Riigi põllutöökatsejaam	12.600.—
D. Tütarlaste põllutöö- ja majapidamiskool.	
§ 1. Palgad	319.900.—
Tütarlaste põllutöö- ja majapidamiskool	319.900.—

E. Kuremaa karjakasvatuskool.

§ 1. Palgad	30.500.—
Kuremaa karjakasvatuskool	30.500.—

F. Kuusiku karjakasvatuskool.

§ 1. Palgad	137.600.—
Kuusiku karjakasvatuskool	137.600.—
Põllumajanduse peavalitsus	3.632.100.—

Peatükk IV.

Loomatervishoiu peavalitsus.

§ 1. Palgad	207.600.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	46.600.—
Loomatervishoiu peavalitsus	254.200.—

Peatükk V.

Metsade peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	340.400.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	41.000.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	112.000.—
§ 9. Majapidamine	4.000.—
§ 44. Autasud ja ergutusrahad	18.000.—
Metsade peavalitsuse kesk-asutus	515.400.—

B. Asutused kohtadel.

§ 1. Palgad	11.260.500.—
§ 2. Ametsõidud	1.035.900.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	3.635.900.—
§ 8. Kantseleikulud	350.000.—
§ 9. Majapidamine	9.600.—
§ 10. Sõidukulud	85.000.—
Asutused kohtadel	16.376.900.—

C. Metsakool.

§ 10. Sõidukulud	8.000.—
Metsakool	8.000.—
Metsade peavalitsus	16.900.300.—
Põllutöoministeerium	27.685.800.—

Teedeministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	335.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	27.200.—
§ 9. Majapidamine	7.600.—
§ 14. Hoonete remont	160.000.—
§ 29. Loodusvarade uurimine	13.800.—
§ 73. Teede, sildade ja parvede korrashoid	6.782.900.—
Keskasutus	7.326.500.—

Peatükk II.

Riigiraudteede valitsus.

§ 1. Palgad	24.870.000.—
§ 2. Ametsõidud	125.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	8.550.000.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate varustus	698.400.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	20.300.—
§ 9. Majapidamine	83.200.—
§ 12. Vallasvara	200.000.—
§ 13. Materjalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	150.000.—
§ 44. Autasud ja ergutusrahad	340.000.—
§ 67. Rongide liikumine ja kaubavedu	624.000.—
§ 68. Veerevate abinõude korrashoid	4.632.500.—
§ 69. Teede ja raudtee ehituste korrashoid	2.805.400.—
§ 70. Varustuse talitus	3.244.700.—
§ 71. Abiettevõtte kulud	822.000.—
Riigiraudteede valitsus	47.165.500.—

Peatükk IV.

Posti-telegrahvi-telefoni peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	365.000.—
§ 9. Majapidamine	50.600.—
§ 14. Hoonete remont	21.000.—
§ 44. Autasud ja ergutusrahad	100.000.—
Posti-telegrahvi-telefoni peavalitsuse keskasutus	536.600.—

B. Asutused kohtadel.

§ 1. Palgad	4.925.000.—
§ 2. Ametsõidud	200.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	2.950.000.—
§ 9. Majapidamine	181.200.—
§ 14. Hoonete remont	66.000.—
Asutused kohtadel	8.322.200.—
Posti-telegrahvi-telefoni peavalitsus	8.858.800.—

Peatükk V.

Mereasjanduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	129.600.—
§ 2. Ametsõidud	10.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	109.200.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	50.400.—
§ 9. Majapidamine	10.000.—
§ 44. Autasud ja ergutusrahad	30.000.—

Mereasjanduse peavalitsuse keskasutus 339.200.—

B. Sadamad ja nende ujuvad abinõud.

§ 1. Palgad	2.040.000.—
§ 2. Ametsõidud	15.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	168.400.—
§ 9. Majapidamine	9.500.—
§ 14. Hoonete remont	400.000.—
§ 77. Ujuvate abinõude, tuletornide ja elektrikraanade varustus	4.000.000.—
§ 79. Ujuvate abinõude, päästejaamade, tuletornide ja elektrikraanade remont	2.700.000.—
§ 90. Segakulud	3.000.000.—

Sadamad ja nende ujuvad abinõud 12.332.900.—

C. Ehitusosakond.

§ 1. Palgad	60.900.—
§ 2. Ametsõidud	25.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	67.000.—

Ehitusosakond 152.900.—

D. Süvendustööd.

§ 1. Palgad	49.500.—
§ 79. Ujuvate abinõude, päästejaamade, tuletornide ja elektrikraanade remont	4.000.000.—

Süvendustööd 4.049.500.—

E. Tuletornide osakond.

§ 1. Palgad	703.700.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	163.300.—

Tuletornide osakond 867.000.—

F. Varustuse jaoskond.

§ 1. Palgad	42.600.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	34.700.—

Varustuse jaoskond 77.300.—

G. Elektrikraanad.

§ 1. Palgad	259.100.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	4.800.—
§ 79. Ujuvate abinõude, päästejaamade, tuletornide ja elektrikraanade remont	100.000.—

Elektrikraanad 363.900.—

Mereasjanduse peavalitsus 18.182.700.—

Teedeministeerium 81.533.500.—

Välisministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	471.600.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	80.000.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	6.800.—
§ 9. Majapidamine	14.400.—
§ 10. Sõidukulud	4.100.—
§ 12. Vallasvara	91.000.—
§ 80. Rahvusvaheliste lepingute sõlmimine ja täitmine	52.500.—

Keskasutus 720.400.—

Peatükk II.

Välisesindus.

A. Üldised kulud.

§ 2. Ametsõidud	1.670.000.—
---------------------------	-------------

Üldised kulud 1.670.000.—

B. Välisesindused.

§ 9. Majapidamine	1.525.000.—
§ 12. Vallasvara	67.800.—
§ 14. Hoonete remont	25.000.—

Välisesindused 1.617.800.—

Välisesindus 3.287.800.—

Välisministeerium 4.008.200.—

Töö-hoolekandeministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	85.700.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	80.000.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	30.000.—
§ 9. Majapidamine	10.700.—

Keskasutus 206.400.—

Peatükk II.

Hoolekande osakond.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	84.100.—
§ 2. Ametsõidud	60.000.—
§ 87. Pension	23.514.100.—
§ 89. Riiklik hoolekanne	5.700.000.—
Hoolekande osakonna keskasutus	29.358.200.—

B. Lastevarjupaigad.

§ 1. Palgad	220.800.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	25.000.—
§ 9. Majapidamine	817.400.—
Lastevarjupaigad	1.063.200.—

C. Mitmesugused hoolekandeasutused.

§ 1. Palgad	179.500.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	33.000.—
§ 10. Sõidukulud	19.600.—
§ 64. Põllumajanduslikud kulud	134.400.—
Mitmesugused hoolekandeasutused	366.500.—

Hoolekande osakond 30.787.900.—

Peatükk III.

Töökaitse osakond.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	43.300.—
§ 2. Ametsõidud	60.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	12.400.—

Töökaitse osakonna keskasutus 115.700.—

B. Töökaitse jaoskonnad.

§ 1. Palgad	93.700.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	38.400.—
§ 8. Kantseleikulud	38.000.—
§ 12. Vallasvara	3.600.—
Töökaitse jaoskonnad	173.700.—

Töökaitse osakond 289.400.—

Peatükk IV.

Tervishoiu peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	41.000.—
§ 15. Kultuuriline toetus	2.170.000.—
§ 48. Rahva tervishoid	1.362.800.—

Tervishoiu peavalitsuse keskasutus 3.573.800.—

B. Leprosooriumid.

§ 1. Palgad	156.400.—
§ 2. Ametsõidud	17.900.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	90.000.—
§ 8. Kantseleikulud	19.500.—
§ 9. Majapidamine	290.000.—
§ 11. Veokulud	40.000.—
§ 12. Vallasvara	35.000.—

Leprosooriumid 648.800.—

C. Tervishoiuasutused ja varjupaigad.

§ 1. Palgad	1.015.600.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	43.400.—
§ 8. Kantseleikulud	10.000.—
§ 9. Majapidamine	139.800.—
§ 14. Hoonete remont	118.500.—
§ 64. Põllumajanduslikud kulud	128.000.—

Tervishoiuasutused ja varjupaigad 1.455.300.—

Tervishoiu peavalitsus 5.677.900.—

Töö - hoolekandeministeerium 36.961.600.—

Riigi võlad.

§ 27. Riigi võlgade ja %%% tasumine	32.710.500.—
---	--------------

Riigi võlad 32.710.500.—

Korralised kulud 366.487.300.—

Erakorralised kulud.

A. Riigi keskasutuste kulud.

Riigivanem ja riigikantselei.

II jagu.

Peatükk I.

Riigikantselei.

§ 1. Rahaline tasu autasumaa tarvitamise seaduse alusel	6.000.000.—
§ 2. Autasud vabadusristi saajatele	155.000.—

Riigivanem ja riigikantselei 6.155.000.—

Aruandja K. Tonkman (loeb):

Rahaministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 4. Sisemise automaat-telefoni sisseseadmise kulud	400.000.—
---	-----------

- § 5. Kultuurkapitali tuludeks 2,5% piirituse ja viinamüügi sissetulekute pealt 1926. a. 1. jaanuarist kuni eelarve-aasta lõpuni . . . 33.664.900.—
- § 6. Toetuseks omavalitsustele hädatööde korraldamiseks tööpuuduse puhul 5.000.000.—
Rahaministeerium 39.064.900.—

L. Johanson (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Ma arvan, et kui härrad Riigikogu liikmed on tähelepanelikult vaadanud viimaste päevade andmeid, ja kui nad on kuulnud seda, mida seletavad omavalitsuse tegelased, siis neil ei ole teadmata, et meil tänavu väga terava tööpuudusega tegemist ja omavalitsused on pandud väga suurde kitsikusse. Rahaministeeriumi erakorralisse eelarvesse on võetud toetuseks omavalitsustele hädatööde korraldamiseks tööpuuduse puhul kõigest 5.000.000 marka. Kui 5.000.000 marka ära jagada hulga omavalitsuste üksuste peale, siis ei saa siin üksikud üksused rohkem, kui sajatuhanded margad. Seda on aga liig vähe. Sellepärast teen ma ettepaneku, seda summat 5 miljoni marga võrra suurendada. Sellega tuleks siis vahest kuidagi läbi kuni lisaeelarve nr. 3. esitamiseni. 5.000.000 on võetud sellepärast, et seda summat on võimalik käesoleva eelarve tulude osas katta. Nimelt tulude osas teeksin vastava ettepaneku, näitaksin ära, kust seda summat võimalik saada. Komisjonis tegin ettepaneku, suurendada seda summat kuni 15 miljonini, aga arvestades sellega, et meil eelarve tuleb tasakaalu viia, ma seda ettepanekut siin ei korda, vaid teen ettepaneku, ainult 5 miljonit juurde võtta.

Töö-hoolekandeminister **O. Tiefert**: See ettepanek tuli täiesti ootamata, mul ei ole võimalust olnud seda kaaluda. (L. Johanson, stp: Oli kahes komisjonis.) Mulle näib, et see suurendus on tehtud tööhoolekandeministeeriumi alal. (L. Johanson, stp: Rahaministeeriumi eelarve, toetuseks omavalitsustele.) Asi on ikka nii, et üldises ministeeriumide eelarves on selleks otstarbeks määratud 36 miljonit, ja teie tahate veel peale selle 5 miljonit, tähendab kokku 41 miljonit. Mulle näib, et see ettepanek nii suurel kujul vastuvõetav ei ole, sest see pole tasakaalus tulude osaga. Võib olla räägib selle üle rahaminister. Minu arvates ei ole seda suurendust tarvis sisse võtta, sest 36 miljonit on eelarvega lubatud ja kui puudu peaks tulema, siis võib ju pärast juurde nõuda. Igatahes arvan mina, et selle summaga läbi saab. Läänud aastal oli mää-

ratud 32 miljonit, ja tänavu pole tööpuudus üldiselt suurem kui läinud aastal. Tallinnas ja Valgas on tööpuudus väiksem, Narvas ja Pärnus on ta küll veidi suurem, aga koguarvuliselt on tööpuudus tänavu vähem. Võib olla on tänavu väljaminekud selle tõttu suuremad, et tööd algasid veidi varem, umbes ühe kuu võrra. Igatahes ei näi praegu iseäralikku tarvidust selleks olevat, et seda 5 miljonit juurde võtta. Kui rahaminister arvab, et ta saab selle summa võrra eelarvet tasakaalu viia, siis mina isiklikult selle vastu ei ole, kuid valitsus ei ole seda eriti kaalunud, ja ma tahtsin tähendada, et tarvidust selle suurendamiseks ei ole.

Kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**: Härra Johanson'i ettepaneku vastu pean ma vaidlema ja seda puht-vormilistel põhjustel. Eelarve peab tasakaalus olema. Kui keegi kulude suurendamise ettepanekuga tahab tasakaaluviidud eelarvet tasakaalust välja viia, siis peab ettepanija eelarve tasakaalustamiseks vastava tuludeallika näitama. Käesoleval juhtumisel pole seda tehtud. Kui rkl. Johanson'i ettepanek vastu võetakse, siis tekiks puudujääk 5 miljoni marga suuruses. Selle puudujäägi katet ei ole rkl. Johanson näidanud, sellepärast ei saa selle ettepaneku poolt olla.

Juhataja **M. Martna**: Sõna on rkl. Tonkman'il.

K. Tonkman (põl): Austatud Riigikogu liikmed! See on õige, et härra Johanson'i ettepanek oli komisjonis arutamisel, kuid see ettepanek lükkati tagasi, sest eelarves oli juba 36 miljonit selleks otstarbeks võetud. Teiseks ei olnud küllalt selge, et praegu peab omavalitsustele töötatavatele tööde korraldamiseks toetust suurendama. Valitsuse ettepanekus oli selleks 28 miljonit sadadega, komisjon suurendas seda veel 8 miljoni võrra, kokku 36 miljonit marka, ja sellepärast ei näe ma mingit vajadust selle tõstmiseks. Peab tähendama, et härra Johanson'il näib isu olevat eelarvet tasakaalust välja viia. Kui meelde tuletame härra Johanson'i eileõhtust kõnet, kus ta näitas, et tulude osa kuidagi viisi suurendada ei saa, siis peaks härra Johanson ka siin piinlikult se ja silmas pidama. Ma ei saa kuidagi viisi härra Johanson'i ettepanekut pooldada.

L. Johanson (stp): Ma juba juhtisin tähelepanu sellele, et riigivalitsusel on kavatsus kuue kuu jooksul mitmesuguseid varandusi maha müüa. Kui seda nii kiires korras tehakse, siis saadakse sellest palju vä-

hem hinda, kui siis, kui siin teatud kava järgi käiakse. Sellepärast on võimalik seda tulude osa 5 miljoni marga võrra suurendada. Ma teen siin sellekohase ettepaneku. (J. Tõnisson, rhv: Mina niisugust ettepanekut igatahes ei teeks.) Tehke siis Teie teine ettepanek. (J. Tõnisson, rhv: Võite julge olla, et seda ettepanekut keegi ei toeta.) Teilt ma seda toetust ei oota. (J. Tõnisson, rhv: Noh, see on ka mõistlik.)

Kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**: Nüüd on vormilised vahed äiendatud. On katsutud näidata allikat, kust mõeldakse katta lisakulude ettepanek. Rahaministeerium on seda tuluosa kaalunud ja paistab nii olevat, et ei ole põhjust suuremat summat loota. Sellepärast ei saa ma härra Johanson'i täiendava ettepanekuga päri olla.

Juhataja **M. Martna**: Lõpusõna on aruandjal. Aruandja lõpusõna ei tarvita. Panen hääletamisele rkl. Johanson'i ettepaneku, võtta § 6. toetuseks omavalitsustele hädatööde korraldamiseks tööpuuduse puhul 5 miljoni marga asemel 10 miljonit marka. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 34 häält, vastu — 38 häält, seega tagasi lükatud. (Hüüded: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: Poolt on antud 38 häält, vastu 42 häält, seega ettepanek tagasi lükatud. Ühtlasi langeb ära rkl. Johanson'i ettepanek tulude 5 miljoni võrra suurendamise kohta. Hääletamisele tulevad suurendamise osas rahaministeeriumi erakorralised kulud. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rahaministeeriumi erakorralised kulud vastu võetud.

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega haridusministeeriumi, kohtuministeeriumi, sõjaministeeriumi ja põllutöoministeeriumi erakorralised kulud.

Haridusministeerium.

Peatükk II.

Majandusosakond.

§ 1. Uued ehitused, ümber- ja juurdeehitused riigi majades	7.000.000.—
Haridusministeerium	7.000.000.—

Kohtuministeerium.

Peatükk II.

C. Rahukogud.

§ 1. Pärnu maja ostmise	206.000.—
-----------------------------------	-----------

Peatükk IV.

A. Vangimajad.

§ 2. Haapsalu vangimaja hoonete ostmise	5.673.200.—
Kohtuministeerium	5.673.200.—

Sõjaministeerium.

§ 5. Inseneriline ja tehniline varustus	780.000.—
§ 8. Uued ehitused	70.000.—
§ 9. Rannakindlustus	507.500.—
Sõjaministeerium	1.357.500.—

Põllutöoministeerium.

Peatükk II.

Maakorralduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 4. Tagasi arvatavate maade eest inkasseeritud rentide tagasimaksmiseks	1.887.000.—
§ 5. Mitmesuguste varanduste ostmiseks	1.530.000.—
Maakorralduse peavalitsuse keskasutus	3.417.000.—

Peatükk III.

Põllumajanduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 6. Rahekahju tasumiseks	1.500.000.—
Põllumajanduse peavalitsus	1.500.000.—
Põllutöoministeerium	4.917.000.—

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

Teedeministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 7. Maanteede ja sildade ehitamine	7.127.600.—
§ 8. Riigikogu hoone ehitus	254.100.—
Keskasutus	7.381.700.—

Peatükk II.

Riigiraudteede valitsus.

§ 6. Sonda-Mustvee kitsarööpalise raudtee uued tööd	300.000.—
§ 12. Tallinna-Nõmme vahel II tee ehitamine	4.099.500.—
§ 13. Riisipere jaamast kitsarööpalise raudtee rööbastiku ülesvõtmine	262.500.—
§ 14. Raudteel rendiplatside tegemine umbtee nr. 28 ääres	120.000.—
§ 15. Narva-Kulgu raudtee ehitamine	2.942.700.—
Riigiraudteede valitsus	7.724.700.—

Peatükk V.

Mereasjanduse peavalitsus.

§ 3. Hüdrotehnilised ehitused meresadamates	928.800.—
§ 9. Stenskäri tuletorni pime-da sektori valgustamine	620.000.—
§ 10. Kühvel-greiferite muretsemine Tallinna sadama-le	700.000.—
Mereasjanduse peavalitsus	2.248.800.—
Teedeministeerium	17.355.200.—

Teedeminister **A. Kerem:** Teen ettepaneku, p. II § 15. tekstis sõna „raudtee“ asemele võtta sõna „raudteeharu“. Selle ettepaneku teen selle tagamõttega, et arvamine ei tekiks, et Narva-Kulgu raudteeharu ehitamiseks eriseadust tarvis, nagu see tarvilik on uute raudteede ehitamisel. Siin ei ole tegemist uue raudtee ehitamisega, vaid ainult vastava jaama tee ehitamisega Jõe sadamani. Komisjonis kerkis küsimus üles, kas selle raudteeharu ehitamisel maa võõrandamisega tegemist pole. Pean tähendama, et kui maade võõrandamine peaks päevakorraks kerkima, siis esineb valitsus maade võõrandamiseks eriseadusega, kuid esialgsed andmed lasevad oletada, et seda siin ette ei tule. Sest see on harilik jaama harutee ehitamine ja ei ole kunagi sarnast arvamist olnud, et nende jaoks tuleks seadusi esitada ja vastu võtta.

Juhataja **M. Martna:** Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Tonkman:** Ühinen.

Juhataja **M. Martna:** Aruandja on ettepanekuga ühinenud. Teedeministri ettepanek on järgmine: „Teen ettepaneku, võtta teedeministeeriumi erakorralise eelarve p. II, § 15. tekstis sõna „raudtee“ asemele sõna „raudteeharu“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Panen hääletamisele teedeministeeriumi erakorralised kulud. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on teedeministeeriumi erakorralised kulud vastu võetud.

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

Töö-hoolekandeministeerium.

Peatükk II.

Hoolekande osakond.

B. Lastevarjupaigad.

§ 3. Kinnisvara muretsemine	419.000.—
Hoolekande osakond	419.000.—

Peatükk III.

Töökaitse osakond.

A. Keskasutus.

§ 1. Tööpuuduse vastu võitlemiseks	10.000.000.—
§ 2. Toetus töölismajade o/ü. „Töölise Kodule“	5.954.000.—
Töökaitse osakond	15.954.000.—
Töö-hoolekandeministeerium	16.373.000.—
Riigi-keskasutuste kulud	98.101.800.—

Kaubandus-tööstusminister **K. Kornel:** Töö-hoolekandeministeeriumi erakorralises eelarves peatükk III § 2. on ette nähtud toetus töölismajade osaiühisusele „Töölise Kodu“, aga ei ole määratud eesmärk, milleks seda toetust tarvitada. Toetus on aga harilikult ette nähtud teatavaks otstarbeks. Et siin otstarb ära märkimata, teen mina ettepaneku, võtta töö-hoolekandeministeeriumi peatükk III § 2. vastu järgmisel kujul: „Toetus töölismajade o/ü. „Töölise Kodu“ kinnisvara omandamiseks 5.954.000.—“ Nii et juurde tuleks lisada ainult sõnad „kinnisvara omandamiseks“.

Juhataja **M. Martna:** Kaubandus-tööstusministrilt on ettepanek: „Töö-hoolekandeministeeriumi peatükk III § 2. vastu võtta järgmiselt: „Toetus töölismajade o/ü. „Töölise Kodule“ kinnisvara omandamiseks 5.954.000.—“. Aruandja ühineb selle ettepanekuga. Panen hääletamisele töö-hoolekandeministeeriumi erakorralised kulud ühes parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on töö-hoolekandeministeeriumi erakorralised kulud ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega kaubandus-tööstusministeeriumi, põllutööstusministeeriumi ja teedeministeeriumi operatsiooni fondid ning tulude suurendamine.

B. Operatsiooni fondid.

Kaubandus-tööstusministeerium.

Tööstusosakond.

§ 1. Toetuslaenuks „Kesk-Kalale“	2.000.000.—
Kaubandus-tööstusministeerium	2.000.000.—

Põllutööministeerium.

Peatükk III.

Põllumajanduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Ühispiimatalituste riikliku laenufondi täiendamiseks	5.000.000.—
§ 3. Põllumajanduslikkude koolide ja katsejaamade riikliku laenufondi täiendamiseks	1.000.000.—
Põllutööministeerium	6.000.000.—

Teedeministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Toetus laevasõiduametile	1.116.000.—
Teedeministeerium	1.116.000.—
B. Operatsiooni fondid	9.116.000.—
Erakorralised kulud	107.217.800.—
Kulude suurendamine	473.705.100.—
Kulude vähendamine	7.000.000.—
KULUDE ABSOLUUTNE SUURENDAMINE	466.705.100.—

TULUD.**Suurendamine.****Korralised tulud.**

Peatükk X.

Kaudsed maksud.

Tollid:

§ 1. Sisseveotoll	159.000.000.—
§ 2. Väljaveotoll	20.000.000.—
§ 3. 3 ja 5% aktsidentsid	1.257.000.—
§ 4. Kantseleimaks	1.000.000.—
§ 6. Mitmesugused tulud	500.000.—
Tollid	181.757.000.—
Kaudsed maksud	181.757.000.—

Peatükk XII.

Riigi monopolid.

Piirituse monopol.

§ 1. Piirituse ja denaturaadi müük	115.500.000.—
§ 2. Tulu väljaveetavalt piirituselt	1.500.000.—
§ 5. Mitmesugused tulud	3.881.100.—
Piirituse monopol	120.881.100.—
Riigi monopolid	120.881.100.—

Riigi ettevõtted ja varandused.

Peatükk XV.

Raudteed.

§ 1. Sõidupiletid	5.000.000.—
§ 2. Pagasivedu	2.100.000.—
§ 3. Kaubavedu	68.891.000.—
§ 4. Transiid	5.000.000.—
§ 6. Maksud eelmiste aastate eest	60.000.000.—
Raudteed	140.991.000.—

Peatükk XIX.

Mitmesugused riigi varandused.

§ 2. Trükitööde müük	860.000.—
§ 3. Mitmesuguste varanduste müük	22.216.000.—

Mitmesugused riigi varandused 23.076.000.—**Riigi ettevõtted ja varandused** 164.067.000.—**Korralised tulud** 466.705.100.—**Tulude suurendamine** 466.705.100.—Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

„III osa.

See seadus hakkab maksma tema avaldamisega „Riigi Teatajas.“

Teen ettepaneku, III osa vastu võtta järgmiselt: „Käesolev lisaeelarve hakkab maksma avaldamisega „Riigi Teatajas“. (Vahelhüüded.) Nii et — endiste aastate eeskujul — tuleks sõnada „See seadus“ asemele „käesolev lisaeelarve“ ning langeks välja sõna „tema“. (A. Anderkopp, tütar: Lisaeelarve on ju ka seadus!)

Juhataja M. Martna: Riigikogu liikmed on ettepaneku kuulnud. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on III osa vastu võetud aruandja poolt ettepanud redaktsioonis.

Aruandja K. Tonkman: Komisjon esitab siinjuures Riigikogule vastuvõtmiseks järgmise sooviavalduse:

„Riigikogu avaldab soovi, et riigi 1926./27. a. lisaeelarves nr. 2 erakorralised kulud, teedeministeerium peatükk V, mereasjanduse peavalitsus § 10, kühvel-greiferite muretsemiseks Tallinna sadamale määratud krediit 700.000 marga suuruses saaks tarvitatud kodumaal vastavate sisseseadete valmistamiseks.“

Juhataja M. Martna: Sooviavaldus on ette kantud, hääletamisele tuleb see III lugemisel.

6. Hoolekande seaduse muutmise seadus — II lugemisel. Sotsiaalkomisjoni aruandja **A. Toomel** (loeb): Hoolekande seaduse muutmise seadus.

J. Voiman (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Käesoleva seadusega tahetakse hoolekande seadust muuta ja nimelt järgmiselt. Hoolekande seaduse järgi pidid hoolekande kavad kokku seatud olema 1. jaanuariks 1927. a. Samuti pidid hoolekande seaduse järgi omavalitsused töö-hoolekandeministeeriumile hoolekande kavad esitama 1. jaanuariks 1927. aastaks. Kahjuks peab ütleva, et töö-hoolekandeministeerium ei ole neid nõudeid täitnud, mis hoolekande seadus ta peale pani, samuti ka mitte omavalitsused. Sellepärast ei saa etteheiteid tegemata jätta töö-hoolekandeministeeriumile kui ka omavalitsustele, et nad ei täitnud õigeks ajaks nende peale pandud ülesandeid. Töö-hoolekandeministeerium oleks pidanud vähemalt omavalitsustele meelde tuletama ja neilt nõudma, et nad õigeks ajaks hoolekande kavadega esineksid, nagu see seaduses ette nähtud. Seda pole töö-hoolekandeministeerium teinud, ja sel põhjusel on minu etteheite täiesti põhjendatud. Vabandus, mis sel puhul ette toodi, et kavade kokkuseadmine võtvat hulk aega ja sellepärast ei jõutud õigeks ajaks valmis, ei ole küllalt oluline, sellepärast, et oli küllalt aega nende kavade kokkuseadmiseks. Hoolekande seadus võeti Riigikogu poolt vastu 19. juunil 1925. a., nii oli tervelt poolteist aastat aega antud hoolekande kavade kokkuseadmiseks ja esitamiseks. Seni on ainult mõned üksikud omavalitsused sellega hakkama saanud. Tahetakse kavasid kokku seada kümne aasta peale, kuid kas siis ei või nende aastate jooksul täiendusi ja muudatusi ette võtta. Nägime koolidevõrgu kava kokkuseadmisel, kuidas seal pärast ühed ja teised parandused omavalitsuste poolt sisse võeti. Hoolekande seaduse teostamise kavadega on samasugune lugu. Kui tahetakse nüüd kavad 10-ne aasta peale ette kindlaks määrata, siis on ju loomulik, et paratamata peavad muudatused tulema, sest olud muutuvad ja võib olla ka uue seaduse põhjal hoolekande üksused. Nii et see põhjendus, et hoolekande kava peab täpselt 10-ne aasta kohta kokku seadma, milles muudatusi ei tohiks pärast teha, ei ole oluline.

Kõigil neil põhjustel ei saa meie selle seaduse poolt hääletada, vaid hääletame vastu.

Töö-hoolekandeminister **O. Tief**: Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Selle etteheite puhul, mis eelkõneleja poolt tehti

selles mõttes, et töö-hoolekandeministeerium ei ole omavalitsustele meelde tuletanud, et need peaksid hoolekande kavasid kiiremini esitama, on mul järgmist seletada. Hoolekande seadus võeti, nagu eelkõneleja tähendas, 1925. aasta suvel vastu. 1926. aastal tuli hoolekannet täitma hakata, kuid selleks on teatud praktika, eeltööd tarvilikud. 1926. aasta ei ole veel lõpul ja pooleaastase praktika järgi ei või kavade kokkuseadmisele asuda juba otstarbekohasuse seisukohast. Kuigi mina olen lühikest aega töö-hoolekandeministeeriumi eesotsas, arvan, et mulle ei võiks etteheiteid teha, nagu ei oleks mina selles mõttes midagi ära teinud. Niisama ei ole põhjust teha etteheiteid minu eelkäijale. Hoolekande kavade kokkuseadmine ja selle teostamine nõuab praktikat, kogemusi. (Vahelhüüe pahemalt poolt.) Garanteeritud on see sellega, et nüüd on vastav praktika olemas. Ka on töö-hoolekandeministeeriumi poolt vastavad juhtnöörid välja saadetud, mille järgi neid kavasid tuleb kokku seada. Varem polnud otstarbekohane neid juhtnööre välja saata sellepärast, et hoolekande seaduse teostamise kestus ei soodustanud pikema aja kavade kokkuseadmisele asuda. Praktika järgi töötati juhtnöörid välja ja alles siis saadeti laiali. Samuti ei tohiks etteheiteid teha omavalitsustele, sest ka nemad ei saanud vastavate kogemusteta midagi ette panna. Võib olla on see tähtaeg, mis nüüd antud, ka lühike, aga ma usun, selle aja jooksul võib siiski kavad kokku seada. Igatahes, töö-hoolekandeministeerium võtab kõik abinõud tarvitusele, et tähtaja jooksul kavad kätte saadetakse. Etteheited, nagu tahetakse selle seaduse täitmist edasi lükata, ei ole õiged ega põhjendatud.

Neil põhjustel arvan mina, et selle seaduseelnõu vastuvõtmine tarvilik, ja see seaduseelnõu iseenesest väga rutuline on. Seadus on hoolekande kavade tähtajad ette määratud ja kui nendest tähtaegadest kinni pidada ei saa, siis tulevad siin vastavad parandused ette võtta, et tegeliku elu nõuetele vastu tulla.

Juhataja **M. Martna**: Asun seaduseelnõu pealkirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Poolt on 38 häält, vastu — 26 häält, seega on pealkiri vastu võetud.

Aruandja **A. Toomel** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu seaduseelnõu tekst.

Riigikogu poolt 19. juunil 1925. aastal vastuvõetud hoolekandeseaduse („R. T.“ nr. 120/121 — 1925. a.) § 210. p.p. 2 ja 3. muudetakse ja pannakse maksma järgmistena:

2) käesolevas seaduses tähendatud hoolekande kavad peavad kokku seatama 1. jaanu-

ariks 1928. a.; maakonna ja linna omavalitsuste poolt alluva piirkonna kohta väljatöötatud kavad esitatakse töö-hoolekandeministeeriumile heakskiitmiseks 1. juuliks 1927. a.;

3) käesolevas seaduses ettenähtud hoolekandeadused, nagu lastekodud, vanadekodud, vigastekodud, rinnalaste- ja emadekodud jne. kutsutakse ellu kümne aasta jooksul arvates 1. jaanuarist 1926. a., kusjuures omavalitsuse asutused kokku seavad kavad 1. juuliks 1927. a. nende asutuste ellukutumise järjekorra kohta ja saavad need teadmiseks töö-hoolekandeministeeriumile; töö-hoolekandeministeerium kutsub asutusi ellu ja teostab käesoleva seadusega riigi kohuseks tehtud hoolekande ülesannete ülevõtmist omavalitsuse asutustelt töö- ja hoolekandeministri poolt maksmapandud ja Riigikogu poolt lubatud krediitidega kooskõlasolevate määruste ulatuses.

Juhataja M. Martna: Kuulutan 15-minutilise vaheaja.

Vaheaeg algab kell 12.05 min.

Pärast vaheaega jätkub koosolek kell 12.25 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **M. Martna**.

Sekretäri kohal abisekretär **O. Liigand**.

Juhataja M. Martna: Riigikogu koosolek kestub.

7. Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamise seadus — II lugemisel

Üldkomisjoni aruandja **J. Holberg** (loeb): Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamise seadus.

V. Hasselblatt (sks): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamise seadus on mitte ainult suure hoolega, vaid ka suure kiirusega välja töötatud. See on väga komplitseeritud juriidiline aine ja mitmesuguste paragrahvide puhul oleks tarvis teisel lugemisel mõned parandused teha. Kuiigi mina seda sooviksin, arvan et see viiks väga pikale. Meie peaksime selle seaduseelnõu ilma muudatuseta ka teisel lugemisel vastu võtma, kuid peaksime seadusest huvitatud kodanikkudele selge sõnaga ütleva, et kui on komisjon moodustatud ja ta leiab, et mõned käesoleva seaduse paragrahvid ei ole otstarbekohased, siis meil tuleks seaduseelnõu ühest või teisest küljest muuta ja et sel seadusel ei ole valatud rauast iseloomu, siis arvan, et on võimalik seda teha. Nii siis peaks selge olema, et mõned muudatused pärastpoole, kui praksis seda nõuab, tulevad siin vastu võtta.

Juhataja M. Martna: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Holberg: Seda seaduseelnõu ei ole välja töötanud üksik ametasutus, vaid loodi 1921. aastal erikomisjon, kust osa võtsid meie paremad juristid, kes tunnevad Vene seadust, see tähendab X köidet, selle aluseid ja tingimusi, kellel võib olla mitte ükski suured teoreetilised teadmised, vaid ka suur praksis se'jataga. Sellest küljest võib meil küll teatud garantii olla, et selles seaduses enam-vähem neid küsimusi on püütud lahendada just otstarbekohasemalt ja vastavalt meie olukorrale ja maksvatele seadustele. Peab tähendama, et siin on väga raske küsimus lahendada olnud. Venemaa omal ajal on 20 aastat selle küsimuse juures nõu pidanud, on arutusi olnud, kuidas krepostiraamatuid sisse seada, kuidas neid üle Venemaa korraldada, aga ta on ikka nende küsimuste cest pidanud tagasi pörkama. Teine niisugune juhtumine oli Preisimaal, kus viidi see protseduur läbi. Aga seal olid ometi olemas katastriandmed, mille abil oli võimalik enam-vähem selgusele jõuda nende kinnisvarade omanikkude kohta. Meil on see aga eriti raske, kus mingisuguseid ametlikke andmeid ei ole, ja kus peab faktiliste omandus-õiguslike vahetkordade selgitamise teel ka juriidilisi vahetkordi selgeks tegema. Ma ütlen, et võib olla siin, nagu eelkõneleja tähendas, tuleb tulevikus parandusi ja muutusi ette võtta, seda näitab muidugi tegelik elu. Üldkomisjon ja ta alamkomisjon kui ka valitsuse esitajad on kõik püüdnud teha, et võimalikult vähe arusaamatusi oleks ja võimalikult vähem parandusi ja muutusi tulevikus ette võetaks.

Juhataja M. Martna: Asun pealkirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on pealkiri vastu võetud.

Aruandja J. Holberg kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 1—20.

I.

Kinnistuskomisjoni asutamine.

§ 1. Kinnistusraamatute ja -registrite siseseadmiseks Pihkva kubermangust Eesti külge liidetud ja Narvataguste maa-alade jaoks asutatakse kohtuministeeriumi ametkonnas ajutine kinnistuskomisjon.

§ 2. Komisjon koosneb esimehest ja liikmetest.

Esimehe määrab kohtuminister isikute seast, kes on kõrgema juriidilise haridusega ja kohtu või advokatuuri alal vähemalt viis aastat tegev olnud.

Liikmeid määratakse tarvilikul arvul. Osa nendest määratakse kohtuministri poolt isikute seast, kes on kõrgema juriidilise haridusega ja kohtu või advokatuuri alal vähemalt kaks aastat tegevad olnud; teine osa liikmeid määratakse kohtuministri poolt kokkuleppel põlutööministriga maamõõtjate seast, kes maakorraldustöödega vilunud.

§ 3. Komisjoni esimehe võimkonda kuulub:

1) krediitide käsutamine;
2) komisjoni eeltööde korraldamine, nagu majandusülesannete täitmine, ruumide ja kantselai korraldamine, trükitööde tellimine, inventari muretsemine jne.;

3) komisjoni tööde juhtimine korraldava üldkoosoleku poolt antud juhtnõõride kohaselt;

4) üldkoosolekute kokkukutsumine;

5) järevalve komisjoni osakondade ja liikmete tegevuse üle;

6) kantselai juhtimine.

§ 4. Komisjon tegutseb üldkoosolekuna ja osakondade ning üksikute liikmete kaudu.

§ 5. Komisjoni üldkoosolekud on kahte liiki, korraldavad ja kohtulikud.

§ 6. Korraldavast üldkoosolekust võtavad osa kõik komisjoni liikmed. Koosolekule võidakse esimehe korraldusel kutsuda nõuandva häälega maakorralduse komisjoni alaline liige, maksuinspektor ja maavalitsuse esitaja.

§ 7. Korraldava üldkoosoleku võimkonda kuulub:

1) komisjoni tegevuse jaoks juhtnõõride väljaandmine;

2) komisjoni esimehe asetäitja valimine, kelleks võib olla ainult juriidilise haridusega liige;

3) maa-ala hüpoteegilisteks ringkondadeks jaotamine;

4) osakondade moodustamine, nende juhatajate ja liikmete määramine; juhatajaks võib olla ainult juriidilise haridusega liige;

5) hüpoteegiliste ringkondade jaotamine osakondade vahel;

6) kõigi nende küsimuste lahendamine, mis komisjoni esimees ette paneb;

7) kaebuste lahendamine, mis osakondade juhatajate ja liikmete distsiplinaar vastutuse kohta käivad.

§ 8. Üldkoosoleku kohtulikud istungid on teiseks astmeks, kuhu võib kaevata osakondade otsuste ja korralduste peale korras, mis käesoleva seaduse teises osas ette nähtud.

§ 9. Üldkoosoleku kohtulikkudest istungitest võtavad osa komisjoni esimees või tema asetäitja ja vähemalt kaks liiget; istungist ei võta osa selle osakonna juhataja ja liikmed, kelle otsus on arutamisel.

§ 10. Kui töörohkus nõuab ja komisjoni liikmete arv lubab, võib komisjoni üldkoosoleku kohtulikke istungid kahes või mitmes koosseisus pidada.

§ 11. Komisjoni osakondade ülesandeks oma ringkonnas on:

1) teate kogumine maaüksuste omanikkude ja pidajate üle, samuti ka nende üle, kellel on maaüksuse peale mõni asiõigus, peale omandusõiguse;

2) avalikkude kuulutuste läbi isikute väljakutsumine, kellel on omandusõigus või mõni muu asiõigus kinnistusele kuuluvate maaüksuste peale; nende ülekuulamine ja tõenduste vastuvõtmine;

3) nimekirjade kokkuseadmine maaüksuste, nende omanikkude ja pidajate kohta ning nende kohta, kellel on mõni muu asiõigus maaüksuste peale;

4) notariaal seaduse §§ 353. ja 354. ettenähtud otsuste tegemine.

§ 12. Komisjoni osakonna üksikute liikmete peale võib osakond panna järgmised toimetused:

1) eelmises paragrahvis tähendatud nimekirjade revideerimise koha peal;

2) maaüksuste pidajate ja võõra maa peale õiguste avaldajate seletuste ärakuulamise ja protokolleerimise;

3) avalduste tegijate poolt esitatud tõenduste revideerimise;

4) dokumentide vastuvõtmise;

5) järeldaotuse toimetamise ja ümbruse elanikkude ning tunnistajate ülekuulamise.

§ 13. Komisjonil on pitser, millega varustatakse kõik komisjoni või tema osakondade poolt väljaantavad dokumendid.

II.

Kinnistusraamatute sisseseadmise kord.

A. Üldmäärused.

§ 14. Kinnistusraamatud ja -registrid seatakse kokku praegumaksva süsteemi järgi (Notariaalseaduse §§ 305—335), kusjuures aga kinnistusraamatute pidamine kinnisvara juriidiliste omaduste järgi kaotatakse (Not. sead. § 306).

§ 15. Hüpoteegiliste ringkondade jaotamise aluseks võetakse praegused vallad, kus juures täpne piiridest kinnipidamine kohustav ei ole.

§ 16. Hüpoteegiliste ringkondade piirid määratakse lõpulikult kindlaks komisjoni üldkogu otsusega tema peale pandud tööde lõpul; otsus peab sisaldama piiride täpset kirjeldust ja ta kuulutatakse „Riigi Teatajas“.

ariks 1928. a.; maakonna ja linna omavalitsuste poolt alluva piirkonna kohta väljatöötatud kavad esitatakse töö-hoolekandeministeeriumile heakskiitmiseks 1. juuliks 1927. a.;

3) käesolevas seaduses ettenähtud hoolekandeaasutused, nagu lastekodud, vanadekodud, vigastekodud, rinnalaste- ja emadekodud jne. kutsutakse ellu kümne aasta jooksul arvates 1. jaanuarist 1926. a., kusjuures omavalitsuse asutused kokku seavad kavad 1. juuliks 1927. a. nende asutuste ellukutsumise järjekorra kohta ja saadavad need teadmiseks töö-hoolekandeministeeriumile; töö-hoolekandeministeerium kutsub asutusi ellu ja teostab käesoleva seadusega riigi kohuseks tehtud hoolekande ülesannete ülevõtmist omavalitsuse asutustelt töö- ja hoolekandeministri poolt maksmapandud ja Riigikogu poolt lubatud krediitidega kooskõlasolevate määruste ulatuses.

Juhataja M. Martna: Kuulutan 15-minutilise vaheaja.

Vaheaeg algab kell 12.05 min.

Pärast vaheaja jätkub koosolek kell 12.25 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **M. Martna**.

Sekretäri kohal abisekretär **O. Liigand**.

Juhataja M. Martna: Riigikogu koosolek kestab.

7. Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamise seadus — II lugemisel Üldkomisjoni aruandja **J. Holberg** (loeb): Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamise seadus.

V. Hasselblatt (sks): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamise seadus on mitte ainult suure hoolega, vaid ka suure kiirusega välja töötatud. See on väga komplitseeritud juriidiline aine ja mitmesuguste paragrahvide puhul oleks tarvis teisel lugemisel mõned parandused teha. Kuigi mina seda sooviksin, arvan et see viiks väga pikale. Meie peaksime selle seaduseelnõu ilma muudatuseta ka teisel lugemisel vastu võtma, kuid peaksime seadusest huvitatud kodanikkudele selge sõnaga ütleva, et kui on komisjon moodustatud ja ta leiab, et mõned käesoleva seaduse paragrahvid ei ole otstarbekohased, siis meil tuleks seaduseelnõu ühest või teisest küljest muuta ja et sel seadusel ei ole valatud rauast iseloomu, siis arvan, et on võimalik seda teha. Nii siis peaks selge olema, et mõned muudatused pärastpoole, kui praksis seda nõuab, tulevad siin vastu võtta.

Juhataja M. Martna: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Holberg: Seda seaduseelnõu ei ole välja töötanud üksik ametasutus, vaid loodi 1921. aastal erikomisjon, kust osa võtsid meie paremad juristid, kes tunnevad Vene seadust, see tähendab X köidet, selle aluseid ja tingimusi, kellel võib olla mitte ükski suure teoreetilised teadmised, vaid ka suur praksis se'jataga. Sellest küljest võib meil küll teatud garantii olla, et selles seaduses enam-vähem neid küsimusi on püütud lahendada just otstarbekohasemalt ja vastavalt meie olukorrale ja maksvatele seadustele. Peab tähendama, et siin on väga raske küsimus lahendada olnud. Venemaa omal ajal on 20 aastat selle küsimuse juures nõu pidanud, on arutusi olnud, kuidas krepostiraamatuid sisse seada, kuidas neid üle Venemaa korraldada, aga ta on ikka nende küsimuste eest pidanud tagasi pörkama. Teine niisugune juhtumine oli Preisimaal, kus viidi see protseduur läbi. Aga seal olid ometi olemas katastriandmed, mille abil oli võimalik enam-vähem selgusele jõuda nende kinnisvarade omanikkude kohta. Meil on see aga eriti raske, kus mingisuguseid ametlikke andmeid ei ole, ja kus peab faktiliste omandus-õiguslike vahetõendade selgitamise teel ka juriidilisi vahetõendeid selgeks tegema. Ma ütlen, et võib olla siin, nagu eelkõneleja tähendas, tuleb tulevikus parandusi ja muutmisi ette võtta, seda näitab muidugi tegelik elu. Üldkomisjon ja ta alamkomisjon kui ka valitsuse esitajad on kõik püüdnud teha, et võimalikult vähe arusaamatusi oleks ja võimalikult vähem parandusi ja muutmisi tulevikus ette võetaks.

Juhataja M. Martna: Asun pealkirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on pealkiri vastu võetud.

Aruandja J. Holberg kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 1—20.

I.

Kinnistuskomisjoni asutamine.

§ 1. Kinnistusraamatute ja -registrite sisseadmiseks Pihkva kubermangust Eesti külge liidetud ja Narvataguste maa-alade jaoks asutatakse kohtuministeeriumi ametkonnas ajutine kinnistuskomisjon.

§ 2. Komisjon koosneb esimehest ja liikmetest.

Esimehe määrab kohtuminister isikute seast, kes on kõrgema juriidilise haridusega ja kohtu või advokatuuri alal vähemalt viis aastat tegev olnud.

Liikmeid määratakse tarvilikul arvul. Osa nendest määratakse kohtuministri poolt isikute seast, kes on kõrgema juriidilise haridusega ja kohtu või advokatuuri alal vähemalt kaks aastat tegevad olnud; teine osa liikmeid määratakse kohtuministri poolt kokkuleppel põlutöömistriiga maamõõtjate seast, kes maa-korraldustöödega vilunud.

§ 3. Komisjoni esimehe võimkonda kuulub:

- 1) krediitide käsutamine;
- 2) komisjoni eeltööde korraldamine, nagu majandusülesannete täitmine, ruumide ja kantselei korraldamine, trükitööde tellimine, inventari muretsemine jne.;
- 3) komisjoni tööde juhtimine korraldava üldkoosoleku poolt antud juhtnõõride kohaselt;
- 4) üldkoosolekute kokkukutsumine;
- 5) järevalve komisjoni osakondade ja liikmete tegevuse üle;
- 6) kantselei juhtimine.

§ 4. Komisjon tegutseb üldkoosolekuna ja osakondade ning üksikute liikmete kaudu.

§ 5. Komisjoni üldkoosolekud on kahte liiki, korraldavad ja kohtulikud.

§ 6. Korraldavast üldkoosolekust võtavad osa kõik komisjoni liikmed. Koosolekule võidakse esimehe korraldusel kutsuda nõuandva häälega maakorralduse komisjoni alaline liige, maksuinspektor ja maavalitsuse esitaja.

§ 7. Korraldava üldkoosoleku võimkonda kuulub:

- 1) komisjoni tegevuse jaoks juhtnõõride väljaandmine;
- 2) komisjoni esimehe asetäitja valimine, kelleks võib olla ainult juriidilise haridusega liige;
- 3) maa-ala hüpoteegilisteks ringkondadeks jaotamine;
- 4) osakondade moodustamine, nende juhatajate ja liikmete määramine; juhatajaks võib olla ainult juriidilise haridusega liige;
- 5) hüpoteegiliste ringkondade jaotamine osakondade vahel;
- 6) kõigi nende küsimuste lahendamine, mis komisjoni esimees ette paneb;
- 7) kaebuste lahendamine, mis osakondade juhatajate ja liikmete distsiplinaar vastutuse kohta käivad.

§ 8. Üldkoosoleku kohtulikud istungid on teiseks astmeks, kuhu võib kaevata osakondade otsuste ja korralduste peale korras, mis käesoleva seaduse teises osas ette nähtud.

§ 9. Üldkoosoleku kohtulikkudest istungitest võtavad osa komisjoni esimees või tema asetäitja ja vähemalt kaks liiget; istungist ei võta osa selle osakonna juhataja ja liikmed, kelle otsus on arutamisel.

§ 10. Kui töörohkus nõuab ja komisjoni liikmete arv lubab, võib komisjoni üldkoosoleku kohtulikke istungid kahes või mitmes koosseisus pidada.

§ 11. Komisjoni osakondade ülesandeks oma ringkonnas on:

- 1) teate kogumine maaüksuste omanikkude ja pidajate üle, samuti ka nende üle, kellel on maaüksuse peale mõni asiõigus, peale omandusõiguse;
- 2) avalikkude kuulutuste läbi isikute väljakutsumine, kellel on omandusõigus või mõni muu asiõigus kinnistusele kuuluvate maaüksuste peale; nende ülekuulamine ja tõenduste vastuvõtmine;
- 3) nimekirjade kokkuseadmine maaüksuste, nende omanikkude ja pidajate kohta ning nende kohta, kellel on mõni muu asiõigus maaüksuste peale;
- 4) notariaal seaduse §§ 353. ja 354. ettenähtud otsuste tegemine.

§ 12. Komisjoni osakonna üksikute liikmete peale võib osakond panna järgmised toimetused:

- 1) eelmises paragrahvis tähendatud nimekirjade revideerimise koha peal;
- 2) maaüksuste pidajate ja võõra maa peale õiguste avaldajate seletuste ärakuulamise ja protokolleerimise;
- 3) avalduste tegijate poolt esitatud tõenduste revideerimise;
- 4) dokumentide vastuvõtmine;
- 5) järelevaatuse toimetamise ja ümbruse elanikkude ning tunnistajate ülekuulamise.

§ 13. Komisjonil on pitser, millega varustatakse kõik komisjoni või tema osakondade poolt väljaantavad dokumendid.

II.

Kinnistusraamatute sisseseadmise kord.

A. Üldmäärused.

§ 14. Kinnistusraamatud ja -registrid seatakse kokku praegumaksva süsteemi järgi (Notariaalseaduse §§ 305—335), kusjuures aga kinnistusraamatute pidamine kinnisvara juriidiliste omaduste järgi kaotatakse (Not. sead. § 306).

§ 15. Hüpoteegiliste ringkondade jaotamise aluseks võetakse praegused vallad, kus juures täpne piiridest kinnipidamine kohustav ei ole.

§ 16. Hüpoteegiliste ringkondade piirid määratakse lõpulikult kindlaks komisjoni üldkogu otsusega tema peale pandud tööde lõpul; otsus peab sisaldama piiride täpset kirjeldust ja ta kuulutatakse „Riigi Teatajas“.

§ 17. Kord kindlaksmääratud hüpoteegiliste ringkondade piirid ei muutu administratiivsete piiride muutmise korral.

§ 18. Komisjon käsitab oma asjaajamise juhtumistel, mis ei ole ette nähtud käesolevas seaduses Tsiviilkohtupidamise, Kohtu asutuse ja Notariaal seaduse määrusi.

§ 19. Lähemad juhtnöörid käesoleva seaduse elluviimiseks annab kohtuminister.

B. Asjatoimetamise kord kinnistuskomisjonis.

§ 20. Komisjon kuulutab üldiseks teadmiseks oma tegevuse algatamisest ja kutsub üles kõiki isikuid, kellele kuuluvad omandus- või teised asiõigused maaüksuste peale, mis asuvad komisjonile alluvas maa-alas, nende õigusi üles andma komisjonile, pärast osakondade avamist aga kohalikule osakonnale ühes algdokumentide või muude kirjalikkude tõenduste esitamise või niisuguste puudumisel teiste nende käes olevate tõenduste ära tähendamise, kuue kuu jooksul, kuulutuse „Riigi Teatajas“ ilmumise päevast arvates. Kuulutuses olgu tähendatud, et komisjoni otsuse põhjal võidakse kinnistusraamatutesse kanda ainult need õigused, mis nimetatud tähtajal üles antud, kuna kõik ülesandmata õigused komisjoni poolt sisse kandmata jäävad.

Aruandja J. Holberg (loeb):

„§ 21. Kuulutused avaldatakse ühekordselt esimehe korraldusel „Riigi Teatajas“, kohtukuulutuste ajalehes (Ts. kp. s. § 293) ja venekeelses tõlkes ühes venekeelses ajalehes komisjoni määramise järgi ning pannakse välja Eesti ja Vene keeles kohalikkude vallamajade ja kirikute juures.“

Ma teen asja selguse mõttes ettepaneku, selle paragrahvi lõppu võtta juurde sõnad: „komisjoni tegevuse piirkonnas“, et selge oleks, kus need kuulutused vallamajade ja kirikute juures tulevad välja panna, et mitte üle maa, vaid ainult Petseris ja Narva-tagustes maades.

Juhataja M. Martna: Selle ettepaneku vastu ei vaielda. Panen ta § 21. ühes hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 21 ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja J. Holberg kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 22—24.

§ 22. Teadaanne peab sisaldama maaüksuse nime, kui niisugune olemas on; tema pidaja ees-, isa- ja perekonnanime; pidamise õiguslikku alust, kusjuures, kui viimane ei põhjene omandusõiguse peal, nõutakse omaniku kohta samade teadete ära tähendamist

nagu pidaja kohta ja peale selle veel omaniku aadressi äratähendamist.

§ 23. Pidajaks loetakse see, kes maaüksust tegelikult kasutab, olgugi, et ta tunnistab omanikuks teist isikut.

§ 24. Saadud teadaanded revideeritakse tarbekorral juurduse teel asjaosaliste ja teiste kohalikkude isikute ülekuulamise läbi ja täiendatakse ning parandatakse vastavalt saadud teadetele.

Aruandja J. Holberg (loeb):

§ 25. Kui omandus- või mõni muu asiõigus põhjeneb kirjalikul dokumendil, siis tähendatakse, mis liiki see dokument on (algdokument või ärakiri, kinnistus, notariaal või kodune akt jne.) kelle poolt ja millal välja antud ja kus alal hoitakse.

V. Hasselblatt (sks): Käesoleva § 25. redaktsioon on väga elastiline ja laialine, ja sellepärast tõuseb mul väike kahtlus. Vene seaduste X köite järgi need lepingud, mis tehtud „javotshnõim porjadkom“ kinnisvarade kohta, olid maksvuseta, ja sellepärast oleks parem, kui meie siin kaotaksime Vene seaduste X köite ja paneksime maksma Balti eraseaduse §§ 3028, 3031 ja teised, et sellega tunnistada neid „javotshnõim porjadkom“ tehtud lepinguid.

Teine küsimus, mis mul selle paragrahvi juures tekkis, on järgmine: et seadusega 26. novembrist 1923. a. pandi maksma juhatuskiri katastri plaanide kohta, ja et enne tehtud kaardid peavad ümber tehtama. Nüüd on X köite järgi kaardid lepingu lahutamata osa. Neid nüüd uuesti teha on vahest raske, näiteks kui müüja on surnud.

Need on küsimused, mis mul siin tekkisid, ja ma tahaksin kindlaks teha — võib olla, et aruandja siin vastavad seletused annab, — kas need on lahendatud selle paragrahviga või mitte. Minu arvates oleks tarvis siin X köide ära kaotada ja Balti eraseaduse vastavad paragrahvid maksma panna.

A. Rei (stp): See küsimus, mille rkl. Hasselblatt siin üles tõstis, on sisuliselt kahtlemata väga tähtis. Aga esiteks mina kardan, et niisugust tähtsat muudatust seaduses ei saa mööda minnes teha, ja teiseks ei ole ka selle paragrahvi juures õige koht vastava paranduse tegemiseks. Sisuliselt kuuluks selle küsimuse lahendamine, mille rkl. Hasselblatt üles tõstis, minu arvates § 61. juurde, § 25 kõneleb sellest, missugused dokumendid tulevad vastu võtta, aga see paragrahv ei räägi veel midagi sellest, missugune jõud on neil dokumentidel asja otsustamise juures, ja kas

eriti komisjon võib oma otsust põhjendada teatavatele kodustele dokumentidele.

Sellepärast arvan, et § 25. juures ei ole kohane seda küsimust lahendada, kuid ma ei poolda ta lahendamist ka järgmiste paragrahvide juures, kuhu ta küll koha mõttes ennem kuuluks. Seda nii suure ulatusega küsimust ei saa siin otsustada, kuid see ei takista komisjonil oma tegevust alustamast ja muuseas ka tarbekorral selleks samme astumast, et kohtuministeerium vastava seaduseelnõuga esineks. Või jälle peab kohtuministeerium ise silmas, et see küsimus lahendamist vajab. Sellest seadusest aga peaks see küsimus välja jääma, kuigi mina sisuliselt seda pooldan, mis härra Hasselblatt ette pani.

Juhataja M. Martna: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Holberg: Minu arvamise järgi see kartus, millest lugupeetud eelkõnelejad siin kõnelesid, nagu võiks arusaamatus tekkida, ei ole põhjendatud, sest käesolev seadus juba paneb ise aluse, ilma et mingisuguseid dokumente nõuda, tunnistajate kaudu kindlaks tehes, kes on omanduse valdaja. Samasugune lugu on § 25-ga, missugune paragrahv loob juba iseenesest aluse — võttes aluseks mitte 10. kõite, vaid Balti eraõiguse, mille alusel seatakse raamatud sisse. Pean tähendama, et § 25. ei ole esimene juhtumine, kus Petserimaal tarvitati sarnaseid dokumente, nagu siin ette nähtud, näiteks kindlaks teha vallavalitsuste tunnistustega, maksutähtedega ja teiste sarnastega. Mis puutub härra Hasselblatt'i väidetesse katastri kaardi kohta, siis ka seal on oma kord maksev. See seadus, mis 1923. aastal on ilmunud, ja mis käib just katastri kohta, ka seal näeme meie, et Petserimaal mingisugust katastrit ei ole, nii et on päris selge, et seal neid tingimisi sugugi tarvis pole. Ma arvan, et ilma kartuseta võivad härra Riigikogu liikmed käesoleva paragrahvi poolt hääletada, ja see paragrahv tegelikus elus raskusi ei sünnita.

Juhataja M. Martna: Panen § 25. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 25 vastu võetud.

Aruandja J. Holberg kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 26—56.

§ 26. Kogutud andmete järgi seatakse kokku maaüksuste esialgsed nimekirjad, mis peale osakondade loomist nendele üle antakse alluvuse järgi.

§ 27. Nimekirjad seatakse kokku valdade järgi, kusjuures iga maaüksus saab numbri,

käies valla tsentrumist järjekorras spiraaljooneliselt läbi selle piirini; neid nimekirju parandatakse tarviduse järgi kogu komisjoni tegevuse kestel.

§ 28. Osakond saadab igale nimekirjas tähendatud omanikule või tema puudumisel pidajale isiklikult nimelise kutse osakonna ruumidesse ilmuda teatavaks päevaks ja tunniks tarvilikkude seletuste andmiseks ja tõenduste esitamiseks oma õiguste kohta.

§ 29. Ilmumine kutse järgi on sunduslik. Juriidiliste isikute kohta käsitatakse Ts. kp. s. §§ 26 ja 27.

Esitavad omanikud oma õiguste kohta notariaalselt tõestatud lepingud, võidakse neid nende palvel üle kuulamata jätta, vabastades neid ilmumise kohustusest.

§ 30. Isikut, kes kutset kätte saades, kindlaksmääratud tähtpäevaks ei ilmu, ilma mõjuvate põhjendusteta, karistatakse rahatrahviga kuni 2.500 m. ning kutsutakse välja uueks tähtpäevaks.

§ 31. Kui isik teise kutse peale ka ei ilmu, võetakse nimekirja järgi tema valdamisel olev kinnisvara hoolekande alla Ts. kp. s. §§ 1940 ja järgmistes ettenähtud korras, kui peremeheta vara, mille üle osakond vastava korralduse tegemiseks teatab kohalikule vaestelastekohtule.

§ 32. Ilmunud isikute samasust tõendatakse Notariaal sead. §§ 72—74 ettenähtud korras.

§ 33. Ilmunud kinnisvara üksuse pidaja ja omanik vannutatakse ja vandetõotus kirjutatakse vandeandja ja vandevõtja poolt alla ning lisatakse akti juurde.

§ 34. Pidajale pannakse ette üles anda kellelt ta oma õigusi tuletab, täpse tähendamisega, kus nimelt viimane elab.

§ 35. Kui eelmises paragrahvis nimetatud omaniku elukoht teada ja Eesti vabariigi piirides on, kutsutakse ta välja samal viisil, kui nimekirja ülesvõetud isik.

§ 36. Omaniku ülekuulamine, kelle elukoht teadmata või kes asub väljaspool Eesti vabariigi piire, võib ära jääda. Sel korral kuulatakse üle omaniku esitaja, kui see olemas ja maaüksuse pidaja.

§ 37. Omanikule või tema esitajale pannakse ette:

1) oma elukoht üles anda, mille järgi Ts. kp. s. § 282. vastavalt äraantud kutse loetakse kutsutavale kätteantuks.

2) tema kinnisvara kohta käivaid dokumente ja muid tõendusmateriale komisjoni osakonnale esitada.

§ 38. Dokumentide kohta, mis avaldajal võimalik ei olnud kätte saada, on ta kohustatud teatama, kus neid alal hoitakse.

§ 39. Komisjonil ja tema osakondadel on õigus nõuda teateid ja dokumente kõigilt isikutelt ja riigi-, omavalitsuse- ning eraasutustelt.

§ 40. Dokumentide vastuvõtmise üle antakse kviitung. Avaldatud õiguste kinnistusraamatutesse kandmise korral antakse avaldajale tema poolt esitatud dokumentide asemele uued kinnistusaktid; vastasel korral saab avaldaja oma dokumendid tagasi.

§ 41. Omanikud ja pidajad kuulatakse üle kõikide nende andmete selgitamiseks, mis kinnistusregistri kõiki nelja osasse kantakse ning Notar. sead. §§ 315—328 ära tähendatud, nii palju kui need andmed praegu veel maksivad õigusi puudutavad.

§ 42. Komisjoni osakond võib üksikuid kaasomanikke üle kuulamata jätta kui ta teiste poolt antud ütelustega seisukorra küllalt selgitatuks arvab. Ülekuulamata jäänud kaasomanikkudele tuleb teatada, missugused õigused teiste kaasomanikkude seletuste põhjal on otsustatud sisse kanda.

§ 43. Avaldatud õiguste kitsendustest, asiõigustest, hüpoteekidest jne. teatab komisjoni osakond isikutele, kellele need õigused kuuluvad, või kelle kasuks õiguste kitsendused tehtud ja paneb neile ette 2 nädala jooksul esitada komisjoni osakonnale nende õigustesse puutuvad dokumendid või muud tõendused.

Komisjoni osakonnal on õigus esimeses lõikes tähendatud tähtaega asjaomaste isikute palvel pikendada mõjuvatel põhjustel.

§ 44. Isikutel, kes enda kasuks niisuguste õiguste kinnistusraamatutesse kandmist nõuavad, mis dokumentaalselt küllalt tõendatud ei ole, pannakse ette nende õiguste tõenduseks tunnistajaid üles anda.

§ 45. Peale avaldajate seletuste ärakuulamist ja dokumentide vastuvõtmist teeb komisjoni osakond määruse nende tõenduste kohta, millega tuleb täiendada toimetust.

§ 46. Iga maaüksuse kohta teeb komisjoni osakond kohaliku järelevaatuse ja juurdluse ümbruselanikkude ülekuulamise teel korras, mis §§ 62—72 ette nähtud.

§ 47. Avaldajate poolt ülesantud kohalikud tunnistajad kuulatakse üle maaüksuse kohalikul järelevaatusel peale maaüksuse ettenäitamist.

§ 48. Avaldaja poolt ülesantud tunnistajaid, kes väljaspool kohaliku rahukohtuniku ringkonda elavad, võidakse üle kuulata nende eneste või avaldaja palvel rahukohtuniku kaudu, kelle ringkonnas nad elavad.

§ 49. Osakond teeb korralduse selle kohta, missugused maaüksused järkjärgult teataval tähtajal üle vaadatakse, teatab sellest kohalikele vallavalitsusele ja kutsub sama vallavalitsuse läbi välja nende toimetuse kohale üle-

vaadatavate üksuste omanikud ja need tunnistajad, keda koha peal üle kuulatakse.

§ 50. Vallavalitsus seab kokku nimekirja, millesse kantakse kaksteistkümmend isikut kohalolevatest kauaaegsetest kohalikkudest elanikkudest ja kui neid ei jätku, siis teistest kohalikkudest elanikkudest, kelle elukohad on nende maaüksuste ümbruses, mis komisjoni osakonna teadaandes on tähendatud. Nimekirja ei kanta isikuid, kes teenivad ülevaatu- sele kuuluvate maaüksuste omanikkude juures, nende abikaasasid ja tagandamisele kuuluvaid sugulasi ja hõimlasi (Ts. kp. s. § 373). Nimekiri esitatakse aegsasti osakonnale.

§ 51. Vallavalitsus saadab oma esitaja juurdluse juuresolemiseks ning teatab aegsasti sellest juurdlust toimetavale osakonnale või osakonna liikmele.

§ 52. Nimekirja võetud isikud kutsutakse välja juurdluse tähtajaks.

§ 53. Nimekirja kantud ümbruse elanikkudest valitakse loosi läbi 8 isikut, kes peale vannutamist ülevaatusel osa võtavad. Nendest on igal omanikul õigus tema üksuse kohta käivast juurdlusest tagandada kaks isikut põhjust nimetamata.

§ 54. Juurdluse toimetaja kuulab üle iga maaüksuse kohta eelmise paragrahvi korras tagandamata jäänud ümbruse elanikud, omandusõiguse ja muude asiõiguste selgitamiseks maaüksuse peale.

§ 55. Kui omandusõigus on tõendatud dokumentidega, mis on seatud korras tõestatud (Ts. kp. s. §§ 457 ja 459), siis võib juurdluse toimetaja üle kuulata ainult kaks ümbruse elanikku.

§ 56. Juurdluse toimetaja võib, kui seisukord eelpool tähendatud tõendustega mitte küllalt selgitatud ei ole, juurdlust täiendada, üle kuulates oma äranägemise järgi selle maaüksuse piirimehi või teisi kõrvalisi isikuid.

Aruandja J. Holberg (loeb):

„§ 57. Tunnistajate (ümbruse elanikkude) ütelused protokolleeritakse samas keeles, milles nad antud.

Protokollid kirjutatakse alla juurdluse toimetaja, tunnistaja, maaüksuse omaniku ja valla esitaja poolt.“

Siin on öeldud, et tunnistajate ütelused protokolleeritakse samas keeles, milles nad antud. Kuid kui tunnistaja kõneleb Läti keeles, siis on raske leida isikut, kes protokolleeriks Läti keeles antud seletusi, sest vähe on leida juriidilise haridusega isikuid, kes mõistaksid Läti keelt. Sellepärast tuleks siin teha vastav parandus. Teeksin ettepaneku, § 57. I lõike lõppu lisada juurde sõnad „välja arvatud Läti keeles“.

A. Rei (stp): Sisuliselt olen selle paranduse poolt, kuid sarnaselt väljendada ei ole sünnis, sest Läti on meie lütriik ja nii on see kaunis piinlik. Võiks küll tähendada, et Eesti ja Vene keeles, sest sarnaseid ametnikke, kes tähendatud kahte keelt kõnelevad, peaks ikka leiduma ja protokolleerida tuleks nende tunnistajate ütelusi selle järgi, kas nad on Eesti või Vene keeles antud. Teen ettepaneku, § 57. I lõige vastu võtta järgmiselt: „Tunnistajate (ümbruse elanikkude) ütelused protokolleeritakse Eesti keeles, juhtumisel aga, kui nad Vene keeles antud, siis Vene keeles“.

Juhataja M. Martna: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Holberg: Ühinen rkl. Rei parandusega.

Juhataja M. Martna: Et aruandja parandusega on ühinenud, siis ta eraldi hääletamisele ei tule. Panen § 57 parandatud redaktsioonis hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 57 ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja J. Holberg kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 58—82.

§ 58. Kui kohalikul järelevaldusel ilmsiks tuleb maaüksus, mille omanik või tema elukoht teadmata või väljaspool Eesti vabariigi piire ilma et temal koht peal oleks seaduslik esitaja, siis tehakse selle kohta protokoll ja komisjoni osakond teatab sellest vastavale vaestelastekohtule tähendatud kinnisvara hoolekande alla võtmiseks.

§ 59. Vaidlused piiride kohta juurdluse alla ei käi ja kõrvaldatakse toimetusest.

§ 60. Peale juurdlust määratakse asi osakonnas arutamisele ja kutsutakse ette omanik ja kõik isikud, kes õigusi on avaldanud käesoleva maaüksuse kohta.

§ 61. Asja kuulamisel käsitatakse Ts. kp. s. §§ 324, 327—329, 335, 338 ja 339.

§ 62. Komisjoni osakond otsustab:

1) keda tuleb maaüksuse omanikuna kinnistusregistrisse kanda;

2) kas ja missugused õigused tulevad samasse registrisse kanda kolmandate isikute kasuks.

§ 63. Otsuses tähendatakse maaüksuse kinnistusnumber, nimi, andes niisugust kui seda seniajani ei olnud, asukoht ja suurus, niipalju kui seda võimalik oli juurdlusega selgeks teha.

§ 64. Maaüksused, mis ei seisa kellegi valduses, kantakse registrisse kui peremehetud; samuti peremehetuks kirjutatakse ka need üksused, mille kohta §§ 31 ja 58 käivad.

§ 65. Kui valdaja poolt avaldatud omandusõiguse kohta vaidlusi ei teki, siis on kinnisvara registrisse kandmiseks küllalt, kui avaldaja omandusõigus on kirjalikult tõendatud kohaliku vallavalitsuse või teise riikliku asutuse poolt või vande all antud tunnistajate üteluste või dokumentide läbi on tõenäoliseks tehtud, et avaldaja isiklikult, või tema eelkäija pidamise aega juurde arvates, on kinnisvara pidanud omandusvaldusel vahet pidamata vähemalt 10 aastat.

§ 66. Kui korda ei lähe tõendustega kindlaks teha tingimusi, mille tõttu omandusvaldamine muutub omandusõiguseks, pidaja valdamise algusmoment aga on kindlaks tehtud, siis kantakse viimane kinnistusregistrisse omandusvaldajana, seejuures tema valdamise algumomenti ära tähendades.

§ 67. Isik, kelle nimele kinnisvara eelmise paragrahvi järgi registrisse kantud, võib, kui kümne aasta jooksul tema valduse algumomentist arvates keegi vaidlust pole tõstnud, paluda kohalikkude rahukogu teda omanikuks tunnustada iganemise tõttu (S. K. X k. I j. § 533).

§ 68. Kui juurdlusel selgub, et valdaja avalduse peale vaatamata tema valdus ei ole iseseisev, vaid ripub ära teatavast omanikust, siis kutsub komisjoni osakond asja arutamisele mõlemad isikud, tekkinud vastolu lahendamiseks.

§ 69. Kui kutsutud isik (§ 68) avaldaja õiguste vastu vaidleb, siis talitab komisjoni osakond järgmiste §§ 70. ja 71. järgi, kui aga tema vastu ei vaidle, või võimalik ei olnud temale kutset kätte anda, siis toimetatakse §§ 66. ja 67. järgi.

§ 70. Kinnisvara õiguste kohta tekkinud vaidlused ei takista otsuse tegemist pärast poolte tõenduste läbikatsumist.

§ 71. Puutub vaidlus omandusõigusesse, siis otsustab komisjoni osakond, kumb vaidlevatest pooltest kantakse kinnistusregistrisse omanikuna; teise poole õiguste kindlustamiseks kantakse ühtlasi kinnistusregistrisse vastav keelumärkus (Notar. sead. § 316 p. 3).

§ 72. Kui vaidlus tekib omaniku ja isiku vahel, kes nõuab õiguste kinnistamist, selle maaüksuse kui võera vara peale, siis otsustab komisjoni osakond, kas nõuet rahuldada või rahuldamata jätta ja viimasel juhtumisel, kas teda kindlustada keelumärguse registrisse kandmise teel või kindlustamata jätta.

§ 73. Samuti toimetab komisjoni osakond, kui on tekkinud vaidlus õiguste järjekorra üle vara peal lasuvate võõraste õiguste vahel.

§ 74. Paragrahvide 71—73. põhjal registrisse kantud kindlustuse märgused kustutatakse omaniku nõudel:

1) pärast 3 kuu möödumist arvates sissekandmise päevast, kui isik, kelle huvide kaitseks märkus sisse kantud, ei ole esitanud kohtutunnistust, et ta on nõudmise tõstnud kindlustatud õiguse tunnustamiseks;

2) vastava kohtumääruse põhjal kindlustuse mahakustutamise kohta.

§ 75. 10. okt. 1919. a. ja 29. juuni 1922. a. maaseaduste läbi tingitud muudatused õiguste suhtes teatava maaüksuse kohta kantakse kinnistusregistrisse siis, kui nad tegelikult maksmata pandud ja täide viidud, see on kui valdus endiselt õigusekandjalt tegelikult üle läinud uuele kandjale; endise õigusekandja poolt avaldatud õigused kindlustatakse vastava märkuse kinnistusregistrisse kandmisega; maareformi peal põhjendatakse, kuid veel täideviimata õiguste teostamine jääb endisel alusel põllutöömehete hooleks.

§ 76. Kinnistuskomisjon ei võta arutusele küsimust lepingu maksvuse kohta, mille peale maaüksuse valdaja oma õiguse põhjendab 29. juuni 1922. a. maaseaduse § 4. ja selle paragrahvi juures olevate märkuste 1. ja 2. põhjal.

Vaidluse tõstmise korral lepingu maksvuse kohta eelpooltähendatud seaduse paragrahvi põhjal kinnistab komisjon üksuse omanduse valdaja nimele, kui tema tiitlid teistele seadusnõuetele vastavad ja kannab registrisse vaidluse kindlustamiseks keelumärkuse.

§ 77. Eelmises paragrahvis tähendatud vaidluse tõstmise õigus kustub samal alusel, kui kõigi teiste kinnistusraamatutesse kantud õiguste vastukäiv vaidluse tõstmise õigus.

§ 78. Kinnistuskomisjoni ja tema osakondade otsused kuulutatakse ilmunud isikutele lõpuvormis kohe peale asja arutamist; ilmumata isikutele, kellel kutse käes, loetakse otsus kuulatavaks samal päeval.

§ 79. Osakonna otsuse peale võib edasi kaevata komisjoni kohtulikule üldkoosolekule kahe nädala jooksul kuulutamise päevast arvates.

Kaebtused antakse osakonnale korras, mis Tsiviil kp. s. §§ 786, 788—790 ette nähtud.

§ 80. Kui osakonna otsus on tehtud hääleteenamusega, juhataja hääle vastu, siis käib see otsus üldkoosoleku revisjoni alla, ka ilma kaebuseta.

§ 81. Asja arutamisel komisjoni üldkogus käsitatakse Tsiv. kp. s. § 767—774.

§ 82. Komisjoni üldkoosoleku otsuse peale ei võida edasi kaevata.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):

§ 83. Peale edasikaebuse tähtaja möödumist komisjoni osakonna otsuse peale, või pärast üldkoosoleku otsustamist, kuulutatakse „Riigi Teatajas“ ja kohtulikkude kuulutuste

ajalehes (Tsiv. kp. s. § 293) omanikkude nimekirjad, kusjuures iga omaniku kõrval tähendatakse ära üksuse nimi ja kinnistusnumber.

Tähendatud kuulutustega avaldatakse üleskutse kõikidele isikutele, kes arvavad omal kuulutustes tähendatud kinnisvarade peale omandus- või teisi õigusi olevat, et nad nende maksmapanemiseks nõudmist tõstaksid vastavas kohtus 3 kuu jooksul, kuulutuse „Riigi Teatajas“ ilmumise päevast arvates; vastasel korral loetakse nende õigused kustunuks.

A. Rei (stp): Eespool vastuvõetud § 21-es on ette nähtud, et esialgne kuulutus komisjoni tegevuse üle avaldatakse peale „Riigi Teataja“ ja kohtukuulutuste ajalehe veel ühes venekeelses ajalehes ning pannakse välja Eesti ja Vene keeles kohalikkude vallamajade ja kirikute juures. § 83. juures kaalus üldkomisjon küsimust, kas ka selles paragrahvis ettenähtud kuulutused ei tuleks avaldada § 21. ettenähtud korras, kuid otsustas selle küsimuse eitavalt. Tsiviilkohtupidamise seaduse järgi kutsutakse isikud, kelle elukoht teadmata, kohtusse kuulutuse läbi „Riigi Teatajas“ ja ühes eraajalehes, mis kohtuministri poolt iga aasta peale selleks kindlaks määratakse. Juriidilise fiktsiooni järgi loetakse, et see, mis kohtukuulutuste ajalehes ja „Riigi Teatajas“ välja kuulutatud, peab igati olema teada olema, ja keegi ei saa ennast selle mitte-teadmise vabandada, kui teatud tähtaeg on möödunud. Silmas pidades seda, et käesoleva seaduse alla kuuluvad niisugused maakonnad, kus suures enamuses venelasi elamas, kes Eesti keelt ei oska ja sellepärast ka ei või teada, mis „Riigi Teatajas“ ja kohtukuulutuste ajalehes välja kuulutatud, võeti nende kodanikkude huvides § 21. vastu sel kujul, nagu ta komisjoni poolt esitatud. Mis puutub aga § 83-das ettenähtud kuulutustesse, siis ei ole siin tegemist üheainsa kuulutusega, vaid väga mitme kuulutusega, mis sisaldavad pikki omanikkude nimekirju, ja kõik need kuulutused ja nimekirjad võtavad väga suure hulga ruumi ajalehtedes ära, kuid tegelikult on nende kuulutuste avaldamine siiski ainult vormitaitmine juriidilise fiktsiooni rahuldamiseks. Kuna aga nende nimekirjade avaldamine venekeelses ajalehes üsna suure summa maksmata läheks, sellepärast üldkomisjon ei leidnud võimaliku olevat § 83-das sedasama kuulutamise korda maksmata panna, mis § 21-ses ette nähtud. Kaaludes seda küsimust rkl. Kurtschinsky'ga, leidsime meie kesktee, mis peaks olema vastuvõetav, sest et ta riigile ülearu suuri kulusid peale ei pane, aga ometi asjast huvitatud isikutele kasulik oleks. Meie ettepanek seisab selles, et venekeelses ajalehes avaldataks ainult

üldine teadaanne nimekirjade väljakuulutamise üle „Riigi Teatajas“ ja kohtukuulutuste ajalehes, ilma et need nimekirjad ise venekeelses lehes avaldatud saaksid.

Niisuguste üldiste teadaannete avaldamine Vene lehes ei too riigile suuri kulusid. Ometi saaks niisuguste teadaannete läbi kohalikkudele elanikkudele teatavaks tehtud, et kinnistusraamatud on sisse seatud ja missuguse tähtajani võib nende sissekannete vastu vaidlust tõsta. Silmas pidades, et siin on tegemist maaga, kus nii hästi „Riigi Teatajat“ kui ka „Päevalehte“ väga vähe loetakse, ja kus rahvaraharidus võrdlemisi madal, oleks küll soovitav, et niisugused teadaanded saaksid venekeelses lehes avaldatud ja ka vallamajade ja kirikute juurde välja pandud. Peale selle teen ma enda ja rkl. Kurtschinsky nimel ettepaneku, et teadaanne venekeelses lehes kolmele korrale avaldataks. Selle põhjenduseks võiks muuseas öelda, et endise Vene seaduse järgi avaldatakse kohtukuulutused kolmele korrale. Ühekordne kuulutus võib silme eest kergesti mööda libiseda. Riigile ei teeks see kolmekordne kuulutamine kuigi suurt kulu, võib olla ainult mõni tuhat marka, — seda kulu suudab riik igatahes kanda. Sellega oleks aga riik oma moraalsed kohused kohalikkude elanikkude vastu täiel määral täitnud.

Neist kaalutlemistest välja minnes teen ettepaneku, käesoleva paragrahvi lõppu võtta järgmine kolmas lõige: „Ühtlasi avaldatakse komisjoni poolt ühes venekeelses ajalehes komisjoni määramise järgi kolmele korrale venekeelne teadaanne kinnistusraamatute maksuhakkamise ja kinnisvarade omanikkude nimekirjade „Riigi Teatajas“ ning kohtulikkude kuulutuste ajalehes avaldamise kohta, milles olgu ära tähendatud tähtaeg, milleni võidakse esitada eelmises lõikes ettenähtud nõudmisi. Peale selle pannakse see teadaanne välja Eesti ja Vene keeles kohalikkude vallamajade ja kirikute juures komisjoni tegevus-maa-alal.“

Juhataja M. Martna: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Holberg: Jah, üldkomisjonis oli see fakt arutamisel, nii nagu rkl. Rei seletas.

Mis puutub aga rkl. Rei parandus-ettepanekusse, siis pean kõigepealt tähendama seda, et see, mida härra Rei tähendas, nagu ei teeks kolmekordne kuulutamine riigile kuigi suurt kulu, ei ole õige. Sest kõigepealt võetakse otsuseid järk-järgult vastu, mida ka järk-järgult välja kuulutama peab, nii sünnib juba mitmekordne kuulutamine. Võiks veel päri olla, et üks kord kuulutatakse, aga kolm

korda üht osa registrist maksma panna on ülearune ja läheb palju maksma. Peab meeles pidama, et teadaandmine avaldatakse juba „Riigi Teatajas“, kohtulikkude kuulutuste ajalehes ja „Päevalehes“. Mispärast siis kaks korda ühes asjas üles kutsuda, see läheb liiale. Ma arvan, et meie oleme sellega küllalt kodaniku õigusi kaitsenud, kui üks kord kõigis lehtedes kuulutame, sest kodanik, kellel on oma õigusi kaitsta, see peab juba ise ka jälgima.

Ma ühinen professor Kurtschinsky ja rkl. Rei ettepanekuga sel korral, kui teadaandmine kuulutatakse Vene lehes ainult üks kord.

Juhataja M. Martna: Hääletamise korra kohta on sõna rkl. Rei'l.

A. Rei (stp): Kuna aruandja muidu minu ettepanekuga ühineb, kuid ette paneb „kolmele korrale“ asemele ainult üks kord kuulutada, teen ettepaneku, sõnad „kolmele korrale“ eraldi hääletada.

Juhataja M. Martna: Aruandja on ühinenud parandus-ettepanekuga, eraldi hääletamisele tulevad sõnad „kolmele korrale“. (Hääletatakse.) Sõnade „kolmele korrale“ sissejätmise poolt on 21 häält, vastu 38 häält, seega on otsustatud sõnad „kolmele korrale“ välja jätta.

Panen hääletamisele § 83 ühes täiendusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 83 ühes täiendusega vastu võetud.

Aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 84—90.

§ 84. Kuulutuse avaldamise päevaks peavad kinnistusregistrisse kantud olema kuulutuses tähendatud kinnisvarade üksuste kohta lõpulikult kindlaksmääratud andmed.

§ 85. Kinnistusraamatud hakkavad maksma § 83. tähendatud kuulutuse avaldamisega.

§ 86. Pärast kuulutuse avaldamist (§ 83) annab komisjon kõigile õigustatud isikutele nende nõudmisel vastava kinnistusakti välja.

§ 87. Kinnistusraamatute maksmapanemise ajast arvates kaotavad maksvuse kinnistusaktidena kõik komisjonilt väljaantavate uute kinnistusaktide vastu ümbervahetamata jäänud endised kinnistusaktid, mille põhjal nõudmisi ei tõstetud.

§ 88. Eelmistes paragrahvides tähendatud komisjoni ja tema osakondade toimetused, kui ka kinnistusaktide väljaandmine, sünnib maksuta.

§ 89. Omaniku avalduse vastuvõtmise momendist alates, kuni § 83. tähendatud kuulutuse avaldamiseni, ei toimetata mingisuguste

õiguste muutmise kinnistamist toimingu põhjal, mis pärast avalduse vastuvõtmist tehtud.

§ 90. Eelmises paragrahvis ettenähtud juhtumisel tuleb õiguse muutmiseks tarvisoleva kinnistamise asemel palve selle õiguse muutmise kohta ja kinnistamise nõusoleku avaldus isiku poolt, kelle varandus koormatakse, Notariaal sead. § 345. tähendatud avaldusraamatusse kanda. Õiguse muutmise kinnistatakse nii pea kui isik, kelle kinnisvarasse see kinnistamine puutub, on lõpulikult selle kinnisvara omanikuks tunnustatud ja niisugusena registreeritud kantud.

Aruandja J. Holberg (loeb):

„§ 91. Pärast kinnistusraamatute maksmahakkamist (§ 83) toimetatakse kinnistamist Notar. sead. §§ 336—369. ettenähtud korras.“

§ 91. esimese rea lõpus on välja jäänud sõna „toimetatakse“, mis tuleks käesolevasse paragrahvi sisse võtta, nagu ma ette kandsin.

Juhataja M. Martna: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 91 ühes aruandja parandusega vastu võetud.

8. Maaseaduse Maakomisjoni aru-
§§ 15., 20., 22. andja **K. Soonberg**
ja 23. muut- kannab ette ja nähtava
mise seadus — enamusega võetakse
III lugemisel. vastu seaduseelnõu
pealkiri.

Maaseaduse §§ 15., 20., 22. ja 23. muutmise seadus.

Aruandja K. Soonberg (loeb):

„Maaseaduse („Riigi Teataja“ nr. 79/80 — 1919. a.) §§ 15, 20, 22, („Riigi Teataja“ nr. 51/52 — 1924. a.) ja § 23 („Riigi Teataja“ nr. 159 — 1922. a.) pannakse maksma järgmiselt:

§ 15. Riigimaid antakse tarvitada sellekohaste eriseaduste alusel:

a) põliselt (pärandavalt) tarvitada põllumajapidamiseks väikemajapidamistena või kõrvaltööharauna peetavate käsitöölise-, kalameeste-, maatöölise- ja aiapidamiste maakohatadena maaseaduse § 20. korras määratud maasaajatele, ning juurdelõigetena (ka eraldi maatükkidena) väikemajapidamistele;

b) pikaajaliselt kuni 99 a. peale omavalitsustele, põllumajanduslikkudele, hariduslikkudele, ühistegeliste ja teistele üldkasulikkudele organisatsioonidele ning üksikutele isikutele eluasemeks ehituskruntidena, tööstuslikuks ja kaubanduslikuks otstarbeks või ülesharimiseks uudismaana;

c) tähtajaliselt kuni 24 a. peale üksikutele isikutele põllumajapidamiseks.

Märkus 1. Kuni eriseaduste maksmapane kuni antakse selle paragrahvi lit. b ja c tähendatud maid tarvitada Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud määruste põhjal.

Märkus 2. Riik võib maid ka oma kätte jätta pidamiseks.

Märkus 3. Põllutöoministerium võib piiri õiendamise ja majapidamiste koondamise otstarbel vahetada riigimaid eraomanduses olevate maade vastu Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud juhtnööride põhjal. Maade vahetusest tingitud kinnistused ja vastavad lepingud on vabad tempelmaksust ja kinnistusloivust.“

Panen ette käesoleva paragrahvi juurde järgmised redaktsioonilised parandused:
„1) Sissejuhatavas osas esimeses ja teises reas „Riigi Teataja“ asemele võtta „R. T.“; 2) § 15 lit. a võtta „(pärandavalt)“ asemele „(pärandatavalt)“ ja kustutada sõna „tarvitada“.

Juhataja M. Martna: Hääletamisele tuleb § 15 ühes aruandja redaktsiooniliste parandustega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 15 ühes aruandja redaktsiooniliste parandustega vastu võetud.

Aruandja K. Soonberg (loeb):

„§ 20. § 15. lit. a tähendatud maakohtade saajate järjekorra määrab maakonnavalitsus vallavolikogu ettepanekul.

Märkus 1. Põllutöoministril jääb õigus määrata maad omavalitsuse asutusteta väljaspool § 21. ettenähtud järjekorda:

a) vabadussõjast osavõtnud ja maaseaduse § 21. p. p. 1 ja 2. tähendatud sõjaväelastele ja lahingust osavõtnud vabatahtlikele;

b) vabadussõjas langenud sõjaväelaste maata perekondadele;

c) mõisatöölisele, kes enne käesoleva (Maaseaduse §§ 15., 20., 22. ja 23. muutmise seaduse) seaduse maksmahakkamist mõisates alalisteks tööliseks olid ja kuni mõisa tükeldamiseni mõisates teenisid. Kaitseväes teenimine ei takista maasaamist mõisatöölisele;

d) uudismaadele asujatele;

e) käsitöölisele ja kalameestele.

Märkus 2. § 15. lit. c alusel peetavaid maakohti on põllutöoministril õigus määrata § 15. lit. a põhjal tarvitamiseks nende kohtade senistele pidajatele, kui viimased kohti korralikult pidanud vastavalt rendilepingu tingimustele, kui vallavolikogu neid maasaajateks soo-

vitab ja kui maakoht ei sisalda kõlbulikkumaad üle 50 ha.

Vallavolikogu soovitus ei ole tarvilik maakohtade määramisel isikutele, kes maakohad planeeritult saanud enne 14. veebr. 1920. a., või kes kasutavad kohti, mille peale omavalitsuseasutused sündsaid isikuid ei leidnud, või mille kohta nad kandidaatide ülesseadmisest ära öelnud.

Märkus 3. Vabariigi Valitsusel jääb õigus erandlikkudel juhtumistel määrata maad omavalitsuse asutusteta väljaspool § 21. ettenähtud järjekorda, kuid kogusummas mitte üle 1200 ha kõlbulikkumaad.

Panen ette vastu võtta § 20. juurde järgmised redaktsioonilised parandused: „1) Märkus 1. lit. a võtta „vabatahtlikele“ asemele „vabatahtlikele“; 2) Märkus 2. lõpus võtta „ära öelnud“ asemel „loobunud“.

A. Vomm (stp): Kordan II lugemisel § 20. juures tehtud parandusi: „Märkus 2. esimene lõige kustutada ja teine lõige redigeerida järgmiselt: „Põllutöoministeeriumil jääb õigus määrata maad § 15. lit. a alusel isikutele, kes maakohad planeeritult saanud enne 14. veebruari 1920. a., või kes kasutavad kohti, mille peale omavalitsuse asutused sündsaid isikuid ei leidnud või mille kohta nad kandidaatide ülesseadmisest ära öelnud.“

Märkus 3. kolmandas reas kustutada sõna „kogusummas“ ja selle asemele võtta „igakord Riigikogu asjaomase komisjoni teadmisel ja üldises summas“.

„1.200 ha“ asemele võtta „800“.

Palun see ettepanek hääletada kahes osas.

Juhataja **M. Martna**: Rkl. Vommilt on ettepanek, § 20. märkus 2. esimene lõige kustutada ja teine lõige redigeerida järgmiselt: „Põllutöoministeeriumil jääb õigus määrata maad § 15 lit. a alusel isikutele, kes maakohad planeeritult saanud enne 14. veebruari 1920. a., või kes kasutavad kohti, mille peale omavalitsuse asutused sündsaid isikuid ei leidnud või mille kohta nad kandidaatide ülesseadmisest ära öelnud“.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

K. Virma (stp), kohalt: Ma palun lahus hääletada „igakord Riigikogu asjaomase komisjoni teadmisel ja üldises summas“ ning „800 ha“.

Juhataja **M. Martna**: Panen hääletamisele ettepaneku, võtta „1.200 ha“ asemele „800 ha“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb ettepanek, sõna „kogusummas“ asemele võtta sõnad „igakord Riigikogu asjaomase komisjoni teadmisel ja üldises summas“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 20 ühes aruandja redaktsiooniliste parandustega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 20 ühes redaktsiooniliste parandustega vastu võetud.

Aruandja K. Soonberg (loeb):

„§ 22. Riigistatud maade saamiseks § 15. lit. a alusel, mis seni väiketaludena rendil olid, antakse eesõigus nende talude rentnikkudele, kuid sellejuures võib riik maid uuesti kruntida (§§ 17. ja 18. alusel). Seda eesõigust ei ole omavalitsustel ja juriidilistel isikutel.“

Märkus. Käesolevas paragrahvis tähendatud väiketalude rentnikkude õigused omandavad ka likvideeritud ja likvideeritavate metsaametnikkude ja metsatöölise kohtade pidajad, kui nemad ise ehk nende perekonnad neid kohti palgamaana või rendi alusel pidanud kuni 11. novembrini 1918. aastal“.

Panen ette, § 22. märkuses neljandas reas võtta „ehk nende“ asemel „või nende“.

Juhataja **M. Martna**: Hääletamisele tuleb § 22 ühes aruandja redaktsioonilise parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 22 ühes redaktsioonilise parandusega vastu võetud.

Aruandja K. Soonberg (loeb):

„§ 23. Võõrandatud mõisate metsad ei tule jagamisele, vaid jäävad riigi omanduseks.“

Märkus. Põllutöoministril jääb õigus määrata tarvitamiseks § 15. alusel:

- a) metsamaid, mis tarvilikud põllumajanduslikuks otstarbeks ning selleks kõlbulikud;
- b) lahusolevaid metsatükke;
- c) piiriõendamiseks linnade ja alevite laiendamiseks, suvituskohtadeks ja eluasemekohtadeks (viimaseks otstarbeks eriti maanteede ääres) tarvilikke metsamaid.“

Panen ette § 23. märkus lit. c sõna „piiriõendamiseks“ järele sisse võtta komma, siis on paragrahv täpsem ja selgem.

Juhataja **M. Martna**: Hääletamisele tuleb § 23 ühes aruandja redaktsioonilise parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 23 ühes redaktsioonilise parandusega vastu võetud. Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja K. Soonberg: Teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata, kuna redaktsiooni komisjoni liikmed on seaduseelnõu läbi vaadanud ja tarvilikud redaktsioonilised parandused teinud.

Juhataja M. Martna: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

J. Vain (stp): Riigikogu liikmetele väljagatud päevakorras on ette nähtud, et järgmine Riigikogu koosolek algab 15 minutit pärast esimese Riigikogu koosoleku lõppu. Hommikune koosolek on kestnud aga, nagu harilik koosolek, 4 tundi, sellepärast oleks loomulik, kui meie algaksime teise koosoleku õhtuste koosolekute ajal, nimelt kell 5 pärast lõunat. (Vahelhüüded.) Ma võtaksin tagasi ettepaneku, määrata koosolek kell 5, ja teen ettepaneku, määrata koosolek kell 4, kuna lõunavaheaeg peaks tingimata olema.

Juhataja M. Martna: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

9. Riigi trükikoja põhimääruse muutmise seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **L. Johanson** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri.

Riigi trükikoja põhimääruse muutmise seadus.

Aruandja L. Johanson (loeb):

„Riigi trükikoja põhimääruse §§ 4, 5, 12, 20-da punktid d ja e ning § 24 muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:

§ 4. Maksustamise, tehnilise järevalve ja töökaitse suhtes allub riigi trükikoda eraettevõtete kohta maksvatele seadustele ja määrustele.“

Esimeses reas oleks redaktsiooniliseks paranduseks numbrite 12 ja 20 vahele panna sõna „ja“.

Juhataja M. Martna: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on sissejuhataja osa ühes redaktsioonilise parandusega ja § 4 vastu võetud.

Aruandja L. Johanson kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 5.

§ 5. Riigi trükikoja põhikapital on 100.000.000.— väärtkindlat marka, mis loetakse riigikassa protsendita laenuks.

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 12. Vabariigi Valitsuse ja riigi trükikoja nõukogu poolt ametissekinnitatud ametnikud

loetakse riigiteenistuses olevateks ja neil on kõik õigused ja kohused, mis teistelgi riigiametnikkudel. Vabateenijatel on pensionisaamise õigus ühesugusel alusel riigiteenijatega. Nende koosseisu kinnitab Vabariigi Valitsus.

K. Virma (stp): Käesoleva paragrahvi viimase lause alguses sõna „nende“ ei ole selge, kas ta ulatab mõlema eelmise lause peale või ainult viimase peale. Mõeldud on aga, et ta mõlema peale ulatab. Sellepärast oleks siin parem redaktsiooniline parandus: Ametnikkude ja vabateenijate koosseisu kinnitab Vabariigi Valitsus. Teen ettepaneku, sõna „nende“ asemele võtta „ametnikkude ja vabateenijate“, mis käib ka mõlema eelmise lause kohta.

Juhataja M. Martna: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 12 ühes redaktsioonilise parandusega vastu võetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):

„§ 20. punktid d ja e:

punkt d) laenu tegemine ja võlakohustuste väljaandmise küsimused, kui summa ulatab üle 500.000 väärtkindla marga.

punkt e) lepingute kinnitamise küsimused, kui üksuse summa ulatab üle 1.000.000 väärtkindla marga.“

Siin on redaktsioonilised parandused: II ja III lõike algusest välja jätta sõna „punkt“ ja sõna „ulatab“ asemele võtta „ulatus“.

Juhataja M. Martna: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 20 ühes redaktsiooniliste parandustega vastu võetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):

„§ 24. Aruandes kindlakstehtud puhaskasu jaotatakse rahaministri ettepanekul Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal peale aruande kinnitamist järgmiselt:

a) vähemalt 10% tagavarakapitaliks;

b) 10% ettevõtete laiendamise kapitaliks;

c) kuni 8% riigi trükikoja juhatuse ja nõukogu liigetele ning juhtivatele eriteadlastele eritasuks ja muudeks otstarveteks;

d) kuni 12% ametnikkude ja tööliste lisatasuks ja olukorra parandamiseks;

e) ülejäänud osa riigikassa sissetulekuks.

Märkus. § 24 loetakse käesoleval kujul maksvaks 1. jaanuarist 1925. a. arvates.“

Siin on redaktsioonilised parandused: 2. reas sõna „peale“ asemele võtta sõna „pärast“ ja p. c. esimeses reas sõna „liigetele“ asemele võtta „liikmetele“.

Juhataja **M. Martna**: Rkl. Tonkman'ilt on selle paragrahvi kohta järgmine ettepanek: § 24. ettenähtud puhaskasu järgmiselt jagada:

„a) vähemalt 10% tagavarakapitaliks;

b) kuni 5% riigi trüükikoja juhatuse ja nõukogu liikmetele ning juhtivatele eriteadlastele eritasuks;

d) kuni 12% ametnikkudele ja töölistele lisatasuks ja olukorra parandamiseks;

e) ülejäänud osa riigikassa sissetulekuks.“

Märkus kustutada.

Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Olen juba teisel lugemisel ette toonud need põhjused, mis pärast rahaasjanduse komisjon on selle paranduse vastu. Ühineda sellepärast selle parandusega ei saa, ja palun seda eraldi hääletada.

Juhataja **M. Martna**: Asun rkl. Tonkman'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Panen hääletamisele ettepaneku — märkus kustutada. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Asun § 24. hääletamisele aruandja poolt ettekantud kujul ühes redaktsiooniliste parandustega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 24. ühes redaktsiooniliste parandustega vastu võetud.

Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja **L. Johanson**: Redaktsiooni komisjoni liikmed on eelnõu läbi vaadanud, sellepärast teen ettepaneku, eelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

10. Kroonu hangete ja töövõtete seaduse täiendamise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **R. Vreeman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, I osa ja II osa § 90¹.

Kroonu hangete ja töövõtete seaduse täiendamise seadus.

I.

Kroonu hangete ja töövõtete seaduse § 38. täiendatakse punkt 5-ga ja pannakse maksma järgmiselt:

§ 38. Kroonu hangete ja töövõtete lepingud kindlustatakse järgmiselt: 1) kinnisvara pantimisega; 2) vallasvara pantimisega; 3) käemeeste vastutusega; 4) seadusliku viivitustrahviga, ja 5) krediitasutuste garantiikirjadega.

II.

Sama seaduse esimene peatükk, kolmanda jaotuse V täiendatakse järgmise allosaga:

5) krediitasutuste garantiikirjad.

§ 90¹. Kroonu hangete ja töövõtete lepingute kindlustamiseks annavad krediitasutused garantiikirju üldises krediitoperatsioonide korras.

Tähtaegade ja kindlustuste suhtes alluvad garantiikirjad kõigile krediitasutuse põhikirjas ja krediitoperatsioonide kohta maksvate seaduste nõuetele.

Lähemad määrused garantiikirjade vastuvõtmiseks kroonu hangete ja töövõtete kindlustuseks antakse rahaministri poolt ja avaldatakse „Riigi Teatajas“.

Aruandja **R. Vreeman** (loeb):

„§ 90². Riigiasutuste nõudmised garanteerija vastu kroonu hangete ja töövõtete asjus rahuldatakse riikliste vastuvaidlemata sissenõudmise korras (S. K. XVI. k. 2. jagu Riikliste vastuvaidlemata sissenõudmiste seadus.).“

Krediitasutuse maksujõuetuse korral kuuluvad need nõuded rahuldamisele esimeses järjekorras (S. K. XVI k. Tsiviil kohtupidamise sead. § 1899 — lisa § 36 p. 4.)“.

Teen redaktsioonilise paranduse, käesoleva paragrahvi teises ja kolmandas reas sõna „riikliste“ asemel võtta „riiklikkude“.

Juhataja **M. Martna**: Asun § 90² hääletamisele ühes redaktsioonilise parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 90² ühes redaktsioonilise parandusega vastu võetud.

Aruandja **R. Vreeman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 90³—90⁵.

§ 90³. Garanteerija kannab vastutust riigiasutuste ees solidaarselt peavõlgnikuga ja ei või garanteeritud summade väljamaksmisest kõrvale hoida lepingute vastuvaidlemise ega vastunõuete tasaarvamise teel.

§ 90⁴. Garanteeritud summade sissenõudmist ei katkestata ka siis, kui kontragendi või garanteerija poolt riigiasutuse vastu garanti või garantiile aluseks oleva lepingu pärast nõudmine on tõstetud, nii kaua kui selles asjas ei ole sissenõudmine kohtu poolt seisma pandud, mis garanteerija vastutusest vabastab.

§ 90⁵. Garanteerija võib vastuvaidlemata korras sissenõutud summa ja tehtud kahjutasu riigilt tagasi nõuda harilikus kohtu korras, kui riigiasutus temalt garantii sisse nõudis, ilma et leping, mis peavõlgnikuga tehtud, selleks seaduslikku alust oleks andnud.

Juhataja **M. Martna:** Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja **R. Vreeman:** Teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **M. Martna:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Seega on päevakord läbi. Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 14.10 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **M. Martna.**

Abisekretär **O. Liigand.**